

Vergunning voor opvoering van dit toneelwerk moet worden aangevraagd bij het
Auteursrechtenbureau I.B.V.A. Holland, Postbus 363, 1800 AJ Alkmaar.
Tel. 072-5112135. Email info@ibva.nl

PEER GYNT

Henrik Ibsen

bewerking Aus Greidanus en Watze Tiesema

PERSONAGES

Aase, de weduwe van een boer

Peer Gynt, haar zoon

Aslak, een smid

Bruiloftsgasten (Man 1, Man 2, Vrouw 1, Vrouw 2)

Een nieuw aangekomen boerenechtpaar

Solvey, hun dochter

De boer van Haagstee

Ingrid, zijn dochter

Mads Mooien, de bruidegom

Mooien, zijn vader

Drie berghut-meiden

Een in het groen geklede vrouw

Trollenkoning Brose

Hoftrollen

De Kromme

Een Vogel

Jongen

Mr. Cotton

Monsieur Ballon

Herr Von Eberkopf

Herr Trumpeterstraale

Een dief

Een heler

Anitra, de dochter van een Bedoeïnen-stamhoofd

Dansende meisjes

Professor dr Begriffenfeldt, Directeur van het krankzinnigengesticht te Caïro

Gek 1 en 2

De Kapitein

De Wacht

De Matroos

De Stuurman

De Kok

Een Onbekende

Een Geestelijke

De Knopengieter

De Magere

EERSTE BEDRIJF**Eerste scène**

(Warme zomerdag. Peer Gynt, een fors gebouwde jongeman van een jaar of twintig, wordt gevolgd door Aase, zijn moeder, klein en tenger.)

AASE Peer, je liegt.

PEER *(loopt door)*
Ik lieg niet.

AASE Zweer 't.

PEER Waarom zweren?

AASE Ha, je durft niet.
Omdat het allemaal gelogen is.

PEER *(blijft staan)*
Het is de waarheid – woord voor woord!

AASE Schaam je je niet voor je moeder?
Blijft van huis weg – wekenlang,
net in de allerdrukste tijd,
om te jagen in de bergen.
Komt thuis met je jas aan flarden,
zonder geweer, zonder wild,
- en nu moet ik die verhalen
van jou nog geloven ook!?
Waar heb je die bok gezien?

PEER Op de bergkam, de Glendanger.

- AASE *(lacht spottend)*
Ja, waar anders?
- PEER
Er gierde een ijskoude wind.
Verborgen achter kreupelhout
groef hij in de harde sneeuw
naar wat mos...
- AASE *(als voren)*
Ja, natuurlijk!
- PEER
Ik houd mijn adem in, ik luister,
hoor het schrapen van zijn hoef.
Dan sluip ik, op mijn buik,
voorzichtig dichterbij.
Ik gluur door de takken: daar staat
een rendier-bok. Zo'n glanzend en vet beest
zag jij in heel je leven niet!
- AASE
Nee, dat zal wel niet!
- PEER
Een knal!
Beng! De bok zakt in elkaar.
Maar nog in zijn val
spring ik schrijlings op zijn rug,
grijp hem bij zijn linkeroor,
haal mijn dolkmes uit de schede
om het hem in de nek te steken...
Aaaeehh! Het beest geeft een schreeuw,
staat opeens weer op vier poten,
werpt zijn gewei naar achteren.
Als in een tang zit ik vastgeklemd.
Ik moet het mes laten vallen.
Zo gaat hij er vandoor,

in een duivels snelle vaart,
over de bergkam.

AASE (*onwillekeurig*)
Here Jezus...

PEER Heb je die kam wel eens gezien?
Een kilometer is hij zeker,
smal – niet breder dan een zeis.
Langs scherpe rotsen, grauw en steil,
met aan beide kanten.
meer dan duizend meter lager,
het water, dat zwart slaapt in de diepte,
de hele berg omsluit.

AASE God sta me bij.

PEER In ijzingwekkende vaart stuiven wij voort,
over gletsjers, losse stenen.

AASE Peer, niet doen, niet doen, je valt.

PEER Nooit had ik zo'n beest bereden!
Opeens, op een afgrijslijk steile plek,
schiet plotseling een sneeuwhoen
uit een spleet, het fladdert kakelend op,
vlak voor de poten van de bok.
Die maakt meteen een reuzendraai
en springt met mij op zijn rug
naar beneden in de diepte!

AASE We vallen, Peer.

PEER Boven ons: de zwarte bergwand,
 onder ons: grondeloze diepte!
 We storten omlaag door een laag van nevels,
 denderen door een zwerm meeuwen
 die krijsend alle kanten op stuiven.
 Verder gaat het, naar beneden!
 Plotseling...

AASE Wat is er Peer?

PEER Vanuit de diepte schemert
 een witte vlek, als een rendierborst,
 die omhoog schiet uit het bergmeer,
 naar de oppervlakte stormt,
 in een even wilde vaart
 als die ons naar beneden jaagt.
 Het is ons eigen spiegelbeeld.

AASE *(snakt naar adem)*
 Peer – God sta me bij! Vertel verder.

PEER Bok van boven, bok van onderen
 stoten gelijktijdig op elkaar.
 Het schuim spat wit op,
 daar liggen we te spartelen...
 Het rendier zwemt – ik aan hem hangend...
 zo bereikten wij de oever.
 Ik ga naar huis...

AASE En de bok?

PEER Welke bok?

AASE Nou, de bok.

- PEER O, de bok.
- AASE Nou?
- PEER Die loopt vast nog ergens rond...
(Peer knipt met zijn vingers, draait op hielen, voegt erbij:)
Als je hem vindt, mag je hem hebben.
- AASE En je nek is niet gebroken?
Of je benen?
En je ruggengraat...
Mijn God, ik dank u dat u mijn zoon...
(Aase houdt plotseling stil, kijkt Peer aan met open mond, grote ogen, kan een hele tijd geen woorden vinden, barst eindelijk uit:)
O!
O, jij vuile leugenaar!
Goeie God, wat kan jij liegen!
Ik herinner het mij weer.
Als kind heb ik het al gehoord:
het Sprookje van de Bokkenrijder.
Hem is alles overkomen,
niet jou.
- PEER Mij ook.
Iets kan toch meer dan eens gebeuren.
- AASE *(huilend)*
O God, was ik maar dood,
lag ik maar onder de aarde.
Peer – je bent verloren!
- PEER Lieve moeder, toe... je hebt gelijk...
ik ben een fantast...

Zullen we het weer goed maken?

AASE Hou je mond!
Goedmaken!
Met een beest als jij als zoon?
Wat is er over van je grootvaders rijkdom?
Waar is al zijn geld gebleven?
Je vader liet het rijkelijk rollen,
strooide ermee als zand.

PEER 'De sneeuw van het vorig jaar, waar is die?'

AASE Hou je brutale mond!
Kijk om je heen: geen ruit meer heel.
de schuur is bezweken, het vee
staat buiten in weer en wind.

PEER Hou op met dat gezeur!

AASE *(droogt tranen)*
Jij zou je arme oude moeder tot steun moeten zijn...
(huilt weer)
God, wat heb ik aan jou gehad?
Niets – in al die jaren – niets!
Bij de kachel blijf je liggen,
port wat in het vuur,
en in het dorp jaag je de meisjes
met je verschijning de danszaal uit.

PEER *(loopt weg)*
Laat me met rust!

AASE *(loopt hem na)*
Heb jij laatst niet, bij een vechtpartij

De arm van Aslak, de smid,
finaal uit de kom gedraaid?
Of was het alleen zijn pink?

PEER Wie heeft je die leugen verteld?

AASE *(nijdig)*
De buurvrouw hoorde het gegil.

PEER Dat was ik, die zo gilde.
(wrijft zijn elleboog)

AASE Jij?

PEER Ja. – ik kreeg de klappen.

AASE Wat?

PEER Hij sloeg waar hij me raken kon.

AASE Wie?

PEER Aslak.

AASE Heb jij je door die vent laten slaan?
Nietsnut, leugenaar,
laat jij je door die vent slaan?
Je hebt me al vaak te schande gemaakt,
maar dit is het allerergste.
Wat een vernedering!

PEER Of ik klappen krijg of geef,
schelden doe je toch.
(lacht)

- Je kunt gerust zijn
- AASE Het is dus niet waar?
- PEER *(balt zijn linkerhand)*
Kijk – met deze tang hier
hield ik de smid gebogen.
(balt rechterhand)
En deze vuist hier was mijn hamer...
- AASE Je hebt weer gelogen?
- PEER Ja, natuurlijk.
Droog je tranen maar...
- AASE O, jij brengt je moeder
met je leugens nog in het graf.
- PEER Nee - jij verdient beter:
Jij zult door het hele dorp worden geëerd
Wacht maar tot ik eens iets groots...
iets werkelijk groots zal volbrengen.
- AASE Jij!
- PEER Je weet nooit!
- AASE Leer jij eerst maar eens dat gat
in je broek dicht te naaien.
- PEER *(nijdig)*
Koning zal ik worden – keizer!

- AASE Lieve God, daar gaat zijn laatste restje gezond verstand.
- PEER Wacht maar af! Heb maar geduld!
- AASE Jij bent gek!
Als jij niet dag in dag uit
waanzin uithaalde en loog,
was je goed terecht gekomen.
Zij van Haagstee mocht jou wel,
die had je zo kunnen krijgen
als je het handig had aangepakt...
- PEER Denk je?
- AASE *(begint weer te huilen)*
Ach, Peer, een schatrijke boerendochter!
Stel je voor. Als je het slim
had aangepakt, was je nu getrouwd!
- PEER Goed! Ik ga.
- AASE Waarheen?
- PEER Naar Haagstee!
- AASE Het is nu te laat.
- PEER Waarom?
- AASE Toen jij in de bergen daar
door de lucht reed op dat beest,
heeft Mads Mooyen haar gekregen.

- PEER Wat? Die vrouwenverschrikker?
- AASE Morgen vieren ze de bruiloft.
- PEER Dan trouw ik vanavond nog.
- AASE Maak je niet nog meer belachelijk!
- PEER Het paard inspannen duurt me te lang.
(tilt haar op)
- AASE Laat me los!
- PEER Nee, eerst naar Haagstee.
Praat jij met hem, die ouwe gek,
zeg hem dat Mads Mooyen niets waard is.
- AASE Laat me los!
- PEER En vertel hem ook maar eens
wat Peer Gynt voor kerel is!
- AASE Ja, dat zal ik zeker doen.
Ik zal niet zwijgen
voor hij zijn hond op je afstuurt.
- PEER Dan ga ik liever alleen.
(zet haar neer)
- AASE Ga maar, ik kom je achterna!
Hij zal weten wie jij bent!
- PEER Moeder, dat kan niet.

- AASE Ik ben zo woest dat ik
grind zou kunnen eten.
- PEER Moeder, jij blijft hier.
Jij blijft hier op mij wachten.
(Peer zet haar op het dak. Aase gilt)
- AASE Ik wil mee!
- PEER Niks daarvan.
- AASE Haal me eraf!
- PEER Als je naar me luistert...
- AASE Klets niet!
- PEER Moeder, wees verstandig!
- AASE *(gooit naar hem met graszoden)*
Haal me eraf!
- PEER *(komt dichterbij)*
Blijf nu stil en rustig zitten,
spartel niet zo met je benen,
anders val je straks nog.
- AASE O, jij beest!
- PEER Niet zo spartelen!
- AASE Ik wou dat de grond je opslokte!
- PEER Schaam je! Moeder!

AASE Afranselen zal ik je –

PEER Nou, tot ziens dan, moedertje!
Stil blijven zitten, ik ben zo terug.
(gaat weg)

AASE Peer! O God!
Rendierverkrachter! Fantast!
Kom terug!
(schreeuwend)
Help! Ik word duizelig!

Tweede scène

(Peer Gynt op, bekijkt het uitzicht)

PEER Daar ligt Haagstee.
 Wie weet is Ingrid wel alleen thuis.
 Nee. Het wemelt er van de bruiloftsgasten.
 Misschien toch beter als ik terugga.
 Steeds dat achterbakse gesmiespel,
 die spot brandt dwars door je ziel.
 Had ik maar iets sterks te drinken.
 Kon ik 'm maar ongemerkt smeren...
 als niemand me kende...
 vooral iets sterks zou goed zijn,
 dan voel je die bijtende pijn niet zo, dat lachen.

(Enkele gasten op weg naar de bruiloft op. Verschrikt verbergt Peer zich)

MAN 1 Zijn vader was een zuiplap.

VROUW 1 Als hij maar kon feesten...

VROUW 2 En die moeder... totaal geschift.

MAN 2 Toch geen wonder dat die jongen ze ziet vliegen...

(Bruiloftsgasten af. Peer komt tevoorschijn)

PEER Hadden die het over mij?
 Ach, laat ze praten!
 Mij maken ze niet kleiner dan ik ben.
(laat zich vallen, kijkt met de handen onder zijn hoofd gevouwen naar de wolkenpartijen in de lucht)

Wat een rare wolk! Lijkt wel een paard.
 Er zit een man op...
 En erachter rijdt een heks... op een bezemsteel.
 Dat is moeder. Kijk haar schreeuwen en schelden:
 Peer! Beest dat je d'r bent!
 Ja, nu is zij bang...
 Peer Gynt rijdt voorop, de anderen volgen,
 het tuig is van zilver, de hoeven van goud,
 zijn mantel is lang, met een voering van zijde,
 hoe dapper het volk dat op hem vertrouwt.
 Geen zit zo stevig en trots in het zadel,
 geen mens straalt een kracht uit, zo heerlijk als hij.
 Van overal stroomt het gewone volk samen,
 om eer te bewijzen aan zijn heerschappij.
 Keizer Peer Gynt en zijn duizenden mannen
 strooien het zilvergeld gul om zich heen
 en ieder in 't dorp wordt rijk en welvarend,
 dat alles dat danken zij Peer Gynt alleen.

(Smid Aslak op)

- ASLAK Kijk wie we daar hebben, Peer Gynt, dat dronken zwijn.
- PEER Keizer voor jou!
- ASLAK Kun je niet meer op je benen staan?
- PEER Verdomme! De smid! Wat moet jij?
- ASLAK Nog steeds draaiërig van de dreunen die ik je laatst heb verkocht?
- PEER Loop jij nou maar door!

- ASLAK Waar heb jij al die tijd gezeten?
Zes weken weg... de kluts kwijt geraakt in de bergen?
- PEER Ik heb daar vreemde dingen beleefd!
- ASLAK Vertel op!
- PEER Die gaan je niks aan.
- ASLAK Ben je op weg naar Haagstee?
- PEER Nee.
- ASLAK Ik dacht dat jij die meid, die Ingrid, wel mocht.
- PEER Donder op man!
- ASLAK Word nou niet kwaad.
Als Ingrid je niet wil, laat lopen...
Meiden en weduwen zat...
- PEER Loop jij naar de hel!
- ASLAK Misschien zit er wel wat voor je bij...
Ik zal de bruid de groeten van je doen.
(af)
- PEER Die meid uit Haagstee trouwt maar
met wie ze wil! Maakt mij niet uit!
Had ik maar iets beters om aan te trekken,
kon ik die minachting, die spot
maar uit hun lichaam snijden!
Wie grinnikt daar achter mijn rug?
Het leek net...

Niemand. Ik ga naar huis, naar moeder.

(maakt aanstalten weg te gaan, luistert)

Ze dansen...

Wat een meiden! Zes per man!

Minstens. Daar moet ik bij zijn.

Maar moeder, ze zit nog op het dak...

Rustig laten zitten.

Die dansen er lekker op los.

Dat stampet en dat bruist als een waterval.

Verdomd, daar wil ik bij zijn.

Derde scène

INGRID Blijf met die vette worstvingers van me af!

MADS Maar ik ben je man!

INGRID Ik kerf je kop open, steek je ogen uit,
priem breinaalden in je neusgaten
als je ook maar even bij me in de buurt komt.
Ik kan wel janken als ik denk
aan het moment dat jij in mijn leven verscheen.
Met die belachelijke grijns,
dat bleke smoel, dat stijf staat
van saaiheid en verveling.

MADS Maar je houdt toch van me?

INGRID Ik hou van niemand.
Van mezelf, ja. En van de wind
die tomeloos giert door de bergen.
Van zwarte, wild kolkende stromen...

MADS Schreeuw niet zo. Iedereen kan je horen.

INGRID Ik schreeuw wanneer ik dat wil.
Ik laat me door niemand de wet voorschrijven.
En zeker niet door jou!
Raak me niet aan!

MADS Maar je vader heeft me beloofd...

INGRID Laat hem toch een hartkwaal krijgen!
Door niemand, door niemand hoor je,
laat ik mij iets voorschrijven.

En zeker niet door jou!

MADS Maar je bent mijn bruid.

INGRID Ik ben van niemand.

MADS Je bent mijn vrouw.

INGRID Ik wil jou niet!
Niet voor het eten, niet na het eten,
Niet in de kerk, - en al helemaal niet in bed.

MADS Maar ik hou van je!

INGRID Je kent mij niet.
Ik ben een steekvlam,
een troep wolven, een...

MADS Stel je niet zo aan.

INGRID Ik stap in mijn slee,
getrokken door vijfho nderd honden,
- en niemand die mij vindt...
(af)

Vierde scène

(Het plein van Haagstee. Veel gasten. Er wordt gedanst.)

MADS *(huilend)*
Ze wil niet.

ASLAK Wie niet?

MADS Ingrid, mijn bruid.
Ze huilt een beetje,
maar dat geeft niks.

ASLAK Hier is wat te drinken.
Op je gezondheid.

MADS Ze wil niet, vader, ze is zo stug.

MOOYEN Wat wil ze niet?

MADS Zij heeft zich opgesloten.

MOOYEN Ga dan de sleutel zoeken.

MADS Ik weet hier de weg niet.

ASLAK Mads, weet jij wat je bent?

MADS Geen idee.

ASLAK Je bent een lul.

(Peer Gynt op)

GAST Daar is Peer Gynt!

MOOYEN Wie heeft hem gevraagd?

MADS Niemand.

(Alles ligt op slag stil. Peer gluuert schuw naar de groep. Allen kijken naar hem, niemand zegt iets. Als hij zich wat terugtrekt wordt er wat gelachen)

PEER *(zachtjes)*
Blikken, gedachten en achterbakse lachjes.
Het voelt als krijt dat krast over het bord.

(Solvey komt samen met haar ouders op; ze blijven aan de kant staan)

ASLAK Wie is dat?

MADS Die is hier pas komen wonen.

PEER *(loopt op Solvey toe)*
Wil jij met me dansen?

SOLVEY Eerst moet ik de mensen binnen begroeten.

PEER Maar daarna?

SOLVEY Wie weet.

(Solvey af. Peer loop de andere kant op)

MADS Hé Peer, hier blijven, of ben je bang voor Aslak?

PEER Voor de duivel ben ik nog niet bang.

ASLAK Jij een slok, Peer?

PEER Ik heb geen dorst.
Wat mooi! Zoiets heb ik nog nooit gezien!
Ze keek me aan met ogen die niet liegen...

ASLAK Neem toch wat.
(haalt een zakflacon tevoorschijn, geeft Peer te drinken)
Daar knapt een mens van op, hè?

PEER Geef nog maar wat. Zo...

(Solvey op)

SOLVEY Jij was toch die jongen die met mij wilde dansen?

PEER Ja. Was je me al vergeten? Kom!

SOLVEY Maar niet te lang, zegt mijn moeder...

PEER Zegt mijn moeder? Je bent toch geen kind meer.

SOLVEY Nee.

PEER Hoe heet je?

SOLVEY Solvey. En jij, hoe heet jij?

PEER Peer Gynt.

SOLVEY Mijn God!

PEER Wat is er?

- SOLVEY Niets. Ik moet even weg.
(*af*)
- ASLAK Een slok, Peer?
- PEER Nee.
- MADS Ze wil nog steeds niet.
- PEER Wie niet? Waar heb je het over?
- MADS Ingrid. Ze wil niet.
- ASLAK Een slok, vooruit.
- PEER Heb je dan wat? Laat proeven...
Wat wil ze niet?
- MADS De sleutel omdraaien.
- PEER Sukkel!
(*drinkt*)
- MADS Kun jij haar niet overhalen? Ze zeggen dat jij kan toveren.
- PEER Ik kan de duivel bezweren.
- ASLAK Dat kon mijn grootmoeder ook. Nog voor ik bestond!
- PEER Leugens! Wat ík kan, kan niemand anders.
Ik heb hem een keer in een noot gestopt.
Die was toch al wormstekig.
Hij vloekte en jankte

en beloofde mij van alles en nog wat.

MADS Als hij er maar weer uit mocht.

PEER Natuurlijk. Maar ik stopte het gat finaal dicht.
Wat gaf dat een gebrom en gerommel.
Het leek wel het gonzen van een hommelm.

MADS Zit hij er nu nog in?

PEER Nee, die is er allang weer vandoor.
Het is zijn schuld dat hij (*bedoelt Aslak*) de pest aan mij heeft.

MADS Hoezo?

PEER Ik ging naar zijn smederij en vroeg
of hij die noot voor mij wilde kraken.
'Zeker wel.' Hij legde de noot neer op het aambeeld.
Maar Aslak is altijd wat hardhandig,
dus die tilt die hamer op en...

MADS Slaat hem morsdood.

PEER Ja, de duivel was daar gek.
Die schoot als een brandende vuurbal
dwars door het dak heen.

MADS En Aslak?

PEER Die verbrandde zijn handen, zijn kop zag zwartgeblakerd...
Sindsdien heeft hij gloeiend de pest aan me.

MADS Lang niet slecht.

- ASLAK Als kind kende ik dat verhaal al.
- PEER Leugens! Het is *mij* overkomen.
- ASLAK Zoals al die verhalen van je.
- PEER Ik rij... ik rij als het moet dwars door de lucht... op wilde paarden.
- ASLAK Nog een slok, Peer?
(*Peer drinkt*)
- PEER Als een stormwind...
- MADS Echt, Peer, kan jij door de lucht rijden?
- PEER Ja, Mads. Als een vliegende storm
rijd ik zo over jullie heen.
Het hele dorp zal aan mijn voeten liggen.
- MOOYEN Hij is dronken.
- MADS Heb jij ook zo'n mantel die je onzichtbaar maakt?
- PEER Dat is een hoed. Die heb ik ook, ja.
(*Solvey op. Peer loopt op haar af*)
Solvey, eindelijk. Zullen we dansen?
(*hij grijpt haar pols*)
- SOLVEY Laat mij los!
- PEER Waarom?
- SOLVEY Je bent zo wild.

- PEER Dat is het rendier ook, als het zomer wordt. Kom, vooruit!
- SOLVEY Ik durf niet.
- PEER Waarom niet?
- SOLVEY Je hebt gedronken.
- PEER Ik zou ze aan het mes kunnen rijgen, allemaal!
- MADS Peer, kan jij me niet bij mijn bruid binnenlaten?
- PEER Je bruid? Waar is ze?
- MADS Binnen. Ze laat me d'r niet in!
- PEER Zo...
- MADS Toe Peer, probeer jij het eens.
- PEER Mads, dat soort dingen moet een bruidegom zelf klaarspelen.
(*tegen Solvey*)
Kom, dans met me.
- SOLVEY Ik ben bang.
- PEER Je schaamt je, omdat ik er zo uitzie. Waar of niet?
- SOLVEY Dat is niet waar.
- PEER Jawel. En omdat ik gedronken heb.
Maar dat is omdat ik kwaad ben, omdat je niet met me wil dansen.
- SOLVEY Al zou ik willen, ik mag niet.

- PEER Voor wie ben je bang?
- SOLVEY Voor mijn vader.
- PEER Dat is zeker zo'n stijve? Hoor jij ook tot de zwarte-kousen-parochie?
- SOLVEY Laat me met rust.
- PEER Nee. Als de klok twaalf slaat, en iedereen slaapt,
verschijn ik aan je bed. Naakt.
Als je geblaas en gesis hoort,
denk dan niet: o, dat is zeker de kat, want dat ben ik dan.
Ik tap je bloed af.
Ik zet mijn hoektanden in je dijen, in je rug.
Dans met me, Solvey!
- SOLVEY Je bent slecht!
- MADS Je krijgt een koe als je me helpt, Peer.
- PEER Afgesproken!
- (Aslak dronken op)*
- ASLAK Nu moet het maar eens duidelijk worden wie hier het veld moet ruimen,
Peer Gynt of ik.
- GAST Sla hem op zijn bek.
- MADS Rustig nou, Aslak!
- MOOYEN Timmer die idioot maar in elkaar.

GAST Spuug hem in zijn gezicht. Kunnen we tenminste lachen.

ASLAK Afgeslacht moet hij worden.

GAST Dat beest.

(Aase op, stok in de hand)

AASE Is mijn zoon, hier? Ik geef hem een pak slaag
dat hij nooit meer zal vergeten!

ASLAK Voor zo'n stuk ellende is een stok veel te zacht.
Ik breek al zijn botten, ik hang hem op!

AASE Ophangen? Mijn Peer? Dat moet je proberen.
Ik heb mijn tanden en nagels nog! Waar zit hij?
(roept)
Peer!

MADS Godallemachtig!

AASE Wat is er?

SOLVEY Peer Gynt heeft...

AASE *(gilt)*
Hebben ze hem doodgeslagen?

SOLVEY Nee, Peer heeft...

MADS Kijk daar... tegen de bergwand...

SOLVEY Met de bruid!

AASE Wat een duivel!

ASLAK 't Is de steilste kant waar hij tegenop klautert, als een geit!

MADS Hij sleept haar mee als een vuile lap!

AASE Viel hij er maar af!

(gilt dan)

Doe voorzichtig!

TWEEDE BEDRIJF**Eerste scène**

(Hoog in de bergen. Vroege ochtend. Peer loopt boos weg. Ingrid, half gekleed in een bruidsjurk, probeert hem tegen te houden)

PEER Ga weg!

INGRID Na alles wat er is gebeurd? Waar moet ik naartoe?

PEER Waarheen je wilt.

INGRID Schoft. Bedrieger.

PEER Schelden helpt niet. We gaan allebei onze eigen weg.

INGRID We hebben gezondigd? We horen nu bij elkaar.

PEER Donder toch op!
Alle vrouwen... opgedonderd!
Op één na!

INGRID Wie is dat?

PEER Jij in elk geval niet.

INGRID Wie dan?

PEER Weg! Opedonderd! Ga naar je vader.

INGRID Peer, liefste!

PEER Kop dicht.

INGRID Je meent niet wat je zegt.

PEER O nee?

INGRID Eerst verleiden, dan verstoten!

PEER Wat heb jij mij te bieden?

INGRID De boerderij. En nog veel meer.

PEER Heb jij lange gouden haren?
Draag jij een gezangenboek bij je?

INGRID Nee, maar...

PEER Kun jij blozen?
Zeg jij nee als ik ja zeg?

INGRID Maar Peer...

PEER Kun jij weigeren als ik je iets vraag?

INGRID Mijn God, hij is krankzinnig!

PEER Word ik er ook maar een haar beter van als ik naar je kijk?

INGRID Nee, maar...

PEER Wat blijft er dan nog over!

INGRID Weet je dat het je dood kan worden als je weggaat?

PEER Best mogelijk!

INGRID Je krijgt zakken met geld als je mij neemt. Aanzien...

PEER Ik dank je hartelijk.

INGRID *(barst in tranen uit)*
Eerst mij verleiden...

PEER Je vond het maar wat lekker.

INGRID Ik was ongelukkig!

PEER Ik was bezopen.

INGRID Het blijft dus nee?

PEER Ja.

INGRID Dan zullen we zien wie er aan het langste eind trekt.

PEER Donder op!
Alle vrouwen... opgedonderd!

INGRID Op één na...

PEER Ja, op één na.

(Ieder naar een kant af)

Tweede scène

(Een bergmeer. Opkomend onweer. Aase zoekt, roept, wanhopig. Solvey heeft moeite om haar bij te houden)

AASE Alles werkt tegen. De regen, de bergen, het onweer...
 Gladde stenen en lawines drijven hem de afgrond in.
 Mijn Peer! Als hij maar niet verdwaalt...
 Als de mensen hem maar niet te pakken krijgen...
 Ik kan hem nog niet missen!
(tegen Solvey)
 Wie had dat ooit kunnen denken?
 Hij, die alleen maar kon fantaseren en liegen,
 die alleen maar dapper was met zijn mond,
 hij die nog nooit iets heeft gepresteerd...
 Ik weet niet of ik moet huilen of lachen...
 We hebben zoveel samen doorstaan, de jongen en ik.
 Hij is net mijn man. Was ook aan de drank,
 haalde de raarste streken uit, was ook een verkwister.
 Peer en ik bleven thuis achter,
 in bittere armoë en deden ons best
 om alle ellende te vergeten.
 Een mens probeert in zo'n geval zijn zinnen te verzetten.
 De een doet dat met drank, de ander met dromen.
 Sprookjes. Over prinses en geesten. Maar een bruidenroof!
 Wie had gedacht dat zoiets in zijn hoofd rondspookte?
 ... Huuh, wat een schreeuw! Wat was dat? Een berggeest, een dwerg?
 Kijk daarboven! Peer! Daar, boven op de berg!
(loopt hard naar een kleine hoogte. Solvey komt bij haar staan)
 Weg! Waar is hij nou, dat rotjoch!
 Als ze hem maar niet te pakken hebben...

SOLVEY Hij is ze allemaal te slim af.

AASE Hij kan op een bok door de lucht rijden.
 Niets ter wereld dat hij niet kan.
 Als hij maar mag blijven leven.

SOLVEY Vertel nog 's wat meer over hem?

AASE Over Peer?

SOLVEY Ja... Alles!

AASE Alles? Bespaar me! Doodmoe word je van die jongen.

SOLVEY Jij wordt eerder moe van het vertellen dan ik van het luisteren.

Derde scène

PEER Het hele dorp zit mij achterna!
Gewapend met knuppels en geweren.
Het schalt door de bergen:
Peer Gynt is er vandoor!
Dat is wat anders dan vechten met een smid!
Dat is leven!
Bomen uitrukken!
Naar beneden smijten!
De waterval afstoppen.
Dat is leven!
Bokken berijden,
Springen van top naar top.
Over meren, over zeeën.
Alles vergeten.
Ja, kijk maar naar boven.
Wat ik doe gaat niemand iets aan.
Hoera voor het geslacht van de Gynts.
Wat is dat voor gejoel en geschreeuw daar?
Ze roepen om mij, om de jonge Peer.
Hoor, ze brengen een dronk uit:
Je bent van grote afkomst,
je bent voor iets groots bestemd.
(Hij rent vooruit, maar loopt met zijn neus tegen een rotsblok, valt en blijft liggen)

Vierde scène

(Een berghelling. Een in het groen geklede vrouw op. Peer Gynt loopt haar achterna)

GROENE *(blijft staan)*

Is het echt waar?

PEER Zo waar als ik Peer heet...

Zo waar als jij een prachtige vrouw bent!

Wil jij mij? Je zult zien, ik kan mij heel keurig gedragen.

Je zult nooit hoeven werken en je kunt eten...

zoveel je maar wilt.

Ik beloof: ik trek je nooit aan je haren...

GROENE En slaan?

PEER Nooit. Een koningszoon slaat toch geen vrouwen?

GROENE Ik ben de dochter van de trollenkoning.

PEER O ja? Dat komt dan mooi uit.

GROENE Binnenin die berg is het paleis van mijn vader.

PEER Zo op het oog is dat van mijn moeder groter.

GROENE Ken jij mijn vader niet, Koning Brose?

PEER Ken jij mijn moeder niet? Koningin Aase.

GROENE Als mijn vader kwaad is, dan splijten de bergen.

PEER Mijn moeder hoeft maar te schelden of ze storten ineen.

GROENE Mijn vader kan de hele hemelkoepel omspannen.

PEER Mijn moeder kan door de wildste stromen rijden.

GROENE Draag je altijd van die vodden?

PEER Je zou mijn zondagse pak eens moeten zien!

GROENE Ik loop doordeweeks ook in goud en zijde.

PEER Dit lijkt anders toch meer op een bij elkaar geraapt zootje.

GROENE Er is één belangrijk gebruik bij het trollenvolk.
Alles heeft bij ons twee kanten.
Als je meegaat naar het paleis van mijn vader,
zou je – als je alleen op de schijn afgaat –
best wel eens kunnen denken:
wat is dat een smerige puinhoop.

PEER Bij ons geldt precies hetzelfde!
Wat goud is, ziet eruit als roest.
Ramen, met oude lappen en karton dichtgestopt,
zijn eigenlijk glinsterende ruiten.

GROENE Zwart lijkt wit en lelijk lijkt mooi.

PEER Groot lijkt klein en smerig lijkt schoon.

GROENE Wij passen bij elkaar, Peer!

PEER Als een been bij een broek,
als een kam bij een haardos.

GROENE *(roept)*
Paardje! Bruidspartje! Kom!

(Een reusachtig groot varken komt aangelopen met een touw als tuig en een oude zak als zadel. Peer springt erop en tilt de vrouw vóór zich)

PEER Te paard! Vooruit! Naar het paleis van de trollenkoning.
Haast je, mijn vurig ros!

GROENE Gisteren liep ik hier moe
en troostloos te treuren,
je weet toch maar nooit
wat er plots kan gebeuren!

(Peer geeft het varken een mep zodat het wegdraaft)

Vijfde scène

(De koningshal van de trollenkoning. Bijeenkomst van trollen. Peer Gynt staat voor de koning)

TROL 1 Afslachten! Dat christenkind heeft de dochter van de koning verleid.

TROL 2 Geil gemaakt.

TROL 3 Mag ik hem zijn vingers afhakken?

TROL 4 Ik wil hem zijn haar uittrekken.

TROL 2 Laat mij hem in zijn dijen bijten!

TROL 1 Dan braad ik hem aan het spit.
Of zullen we hem in de pan smoren?

KONING Doe wat ijs in je bloed! Bral niet zo!
We zijn de laatste jaren achterop geraakt,
hulp van mensen mogen wij niet versmaden.
Daarbij schijnt de jongeheer zonder gebreken
en sterk gebouwd, voor zover ik kan zien.
Het is waar, hij heeft maar één hoofd,
maar ach, dat geldt ook voor mijn dochter.
Driehoofdige trollen raken uit de mode,
zelfs tweehoofdigen krijg je al bijna niet te zien.
(tegen Peer)
Dus jij wilt mijn dochter.

PEER Uw dochter en uw rijk als bruidsschat.

KONING Je krijgt de helft nu, bij mijn leven,
en de andere helft bij mijn dood.

- PEER Daar ben ik tevreden mee.
- KONING Je moet me eerst een paar beloftes doen.
Alles is verbroken als je er één verbreekt.
Je komt hier niet levend meer vandaan...
Je moet beloven nooit meer
een stap te zetten buiten dit rijk,
dag, ja elk plekje licht moet je schuwen...
- PEER Als ik koning ben is dat niet erg.
- KONING Dan nu de kernvraag.
- TROL 1 Laat maar eens zien of jij deze koningsnoot kunt kraken.
- KONING Waarin verschilt een trol van een mens?
- PEER Voor zover ik kan zien
zit daar geen verschil in.
De groten trappen, de kleinen likken,
net als bij ons.
- KONING Daar zijn we het dus over eens.
Maar ochtend is ochtend en avond is avond,
dus verschillen zullen er blijven.
Ik zal je vertellen waarin dat zit.
Daarbuiten, in het licht, geldt:
'Mens, wees jezelf!'
Hierbinnen, in het donker, geldt:
'Wees jezelf... genoeg!'
- TROL 2 Vat je 'm?

- PEER Het lijkt mij nogal duister.
- KONING Het woord 'genoeg', mijn zoon,
moet voortaan je lijfspreuk worden.
- PEER Ja, maar...
- KONING Als je tenminste hier wilt regeren!
- PEER Nou goed, vooruit dan maar.
Als dat het ergste is...
- KONING Daarbij moet je je onze huiselijke,
eenvoudige manier van leven aanleren en waarderen.
*(hij wenkt, twee trollen met varkenskoppen en witte slaapmutsen
brengen spijs en drank)*
De koe levert de vlaaien en de os het goudgele vocht.
Vraag niet of het zuur of zoet smaakt,
hoofdzaak is dat het thuis wordt toebereid.
- PEER Gadverdamme! Dat krijg ik nooit door mijn strot!
- KONING Je drinkt het uit een gouden nap.
Wie daaruit drinkt heeft de gunst van mijn dochter.
- PEER *(huilend)*
Er staat ergens geschreven: Alles went!
Vooruit!
(hij drinkt)
- KONING Kijk, dat is nou verstandig.
Je spuugt het toch niet uit, hè?
- PEER Ik moet maar hopen dat het went.

- KONING Trek je kleren uit,
 dat zijn alleen christelijke fratsen.
 We zullen je een zijden strik
 aan het eind van je staart binden.
- PEER Ik heb geen staart!
- KONING Die krijg je!
 Bind hem mijn zondagse staart aan.
- PEER Probeer het niet!
- KONING Je wilt mijn dochter vrijen met een naakt achterwerk?
- PEER Jullie maken de mens tot dier!
- KONING Welnee. Jij krijgt de helgele strik.
 Dat is bij ons een hele eer.
- PEER *(nadenkend)*
 Ze zeggen wel eens: 'de mens is een zuchtje in de eeuwigheid'.
 Je moet je weten te schikken. Bind maar aan!
- KONING Jij bent een goeie jongen.
- TROL 3 Probeer eens of je ermee kunt kwispelen?
- PEER Nu eis je zeker ook nog mijn geloof?
- KONING Geloof kan ons hier niks schelen,
 het gaat ons om het doen en laten.
 Wat jullie geloof noemen, noemen wij angst.

PEER Je bent toch verstandiger dan ik dacht.

KONING Het verschil tussen jullie en ons is:
wij zijn beter dan onze reputatie.
Maar weg nu met de ernst. Kom,
laat Prins Peer eens zien hoe wij hier dansen.

(Zang en dans)

TROL 2 Nou, wat vind je ervan?

PEER Wat? Ja... eh...

KONING Spreek vrijuit. Wat zie je?

PEER Iets afschuwelijks:
een koe tokkelt op strakgespannen darmen,
terwijl een zeug er in een korte broek omheen trippelt.

TROL 1 Vreet hem op!

KONING Bedenk, hij heeft de zintuigen van een mens!

TROL 2 Steek zijn ogen uit!

TROL 3 Trek zijn oren eraf!

GROENE We speelden en dansten nog wel zo mooi!

PEER Het was een grapje. Je weet toch
dat ik het niet zo kwaad bedoelde.

GROENE Echt niet?

- PEER Zowel het dansen als het spelen was allerliefst.
- KONING De menselijke aard blijft soms merkwaardig lang hangen.
In de omgang met ons krijgt hij dan wel een knauw,
maar dat geneest snel, al is er altijd sprake van een litteken.
Mijn schoonzoon lijkt zo schappelijk,
vrijwillig legde hij het christendom af,
vrijwillig dronk hij het schuimend gele vocht,
vrijwillig liet hij zich een staart aanbinden...
Toch blijft de menselijke natuur zich hardnekkig opdringen.
Dat vraagt om een specifieke behandeling.
- PEER Wat ga je doen?
- KONING Een kleine snee in je linkeroog,
je kijkt scheel, maar alles wat je ziet
lijkt gaaf en mooi.
Daarna snij ik je rechter kijkglas uit.
- PEER Ben je bezopen?
- KONING *(legt enige scherpe instrumenten op tafel)*
Zo... Je ogen zullen je nooit meer wat wijs maken,
je zult je bruid voor altijd prachtig vinden...
- PEER Zo praat een gek!
- TROL 4 Dat is de taal van een koning!
- KONING Bedenk hoeveel verdriet je wordt bespaard,
ogen zijn de bron van het bijtend, kwellend loog van tranen.
- PEER Zeer waar. Het staat ook in de bijbel:
'Ergert uw oog u, ruk het dan uit.'

Maar wanneer geneest het weer,
wordt het weer een mensenoog?

KONING Nooit meer.

PEER Dan moet ik er toch voor bedanken.

KONING Wat ga je doen?

PEER Ik ga er vandoor.

KONING 't Is makkelijk hier binnen te komen,
maar niemand verlaat meer de poort.

PEER Je wilt me dwingen? Met geweld?

KONING Wees verstandig, Prins Peer,
Word een van ons. Je hebt aanleg...

PEER Voor een bruid en een koninkrijk
ben ik bereid mij het een en ander te getroosten,
maar in alle dingen moet er maat zijn.
Ik heb mijn broek uitgetrokken,
die staart, ik geef toe, die heb ik aanvaard,
ben desnoods bereid te zweren
dat een koe een mooie vrouw is,
maar dat je nooit in je leven meer vrij zult zijn,
dat je niet kunt doodgaan als fatsoenlijk mens,
dat je je hele leven trol moet blijven...
daar pas ik voor.

KONING Weet jij wie ik ben?
Eerst vergrijp jij je aan mijn dochter...

- PEER Dat is gelogen!
- KONING Jij wilt ontkennen
 dat je haar begeerde en achterna liep?
- PEER Alsof dat iemand zou binden!
- KONING Dus jij denkt dat begeren niets te betekenen heeft?
- GROENE Peer, je wordt vader voor het eind van het jaar.
- PEER Ik wil eruit!
- KONING In een bokkenvel wordt het jong je thuisgestuurd.
- PEER Was ik maar weer wakker!
- KONING Waar moet het naartoe gestuurd?
 Zo'n tweeslachtig ding groeit verbazend snel.
- PEER *(tegen de Groene)*
 Luister nou, ik ben geen prins, ik ben niet rijk...
 Je wint er niets bij om mij hier vast te houden.
- (De Groene valt flauw)*
- KONING Kinderen, kwak hem tot moes tegen de bergwand.
- TROL 4 Eerst nog wat spelen!
- TROL 3 Kat en muis!
- TROL 2 Wolf en schaap!

TROL 1 Bijt 'm! Jaag 'm in het nauw!

KONING Goed, vooruit dan. Ga jullie gang.
(af)

PEER Laat los! Krengen!

TROL 3 Bijt 'm in z'n kont!

PEER Au! Laat los, smeerlap!

TROL 1 Scheur 'm aan flarden!

PEER Was ik maar een luis!

TROL 2 Nou z'n ogen...

PEER Help, moeder! Ik sterf!

(Klokgelui in de verte)

TROLLEN Klokken! Klokken in 't gebergte!
Het kerkvee is los!
Daar zijn de zwartkousen!

(De trollen vluchten weg. De hal stort in, alles verzinkt)

Zesde scène

(Pikdonker. Peer Gynt slaat om zich heen met een grote stok)

PEER Geef antwoord! Wie ben je?

STEM Mezelf.

PEER Uit de weg!

STEM Ga er omheen, Peer! Er is ruimte zat!

PEER *(wil erdoor op een andere plek, maar wordt tegengehouden)*
Wie ben je?

STEM Mezelf. Kan jij hetzelfde zeggen?

PEER Ik kan zeggen wat ik wil, mijn zwaard is oppermachtig!
Saul versloeg er honderd, Peer Gynt verslaat er duizend.
Wie ben je?

STEM Mezelf.

PEER Hou dat maar voor je,
daar hebben we niks aan.
Wát ben je?

STEM De grote Kromme.

PEER Nee maar! Eerst was het raadsel zwart,
nu lijkt het al grijs. Uit de weg Kromme!

STEM Ga er omheen, Peer!

- PEER Er doorheen!
(slaat en hakt)
Hij valt!
(wil vooruit, maar stuit op tegenstand)
Wat! Zijn er nog meer?
- STEM De Kromme, Peer Gynt!
De grote Kromme, die een slag kreeg, maar niet gewond is,
De Kromme die dood is, maar toch leeft.
- PEER *(gooit de stok weg)*
Die stok is behekst, dan maar met mijn vuisten!
- STEM Ja, vertrouw maar op je vuisten en op je lijf.
Dan kom je er wel.
- PEER Vooruit of terug, het duurt even lang,
erin of eruit, 't is eenzelfde gang!
Dáár is hij! Dáár! Overal om mij heen!
Zet ik een stap buiten de kring,
sta ik er toch middenin...
Wie ben je? Wát ben je?
- STEM De Kromme.
- PEER Niet dood, niet levend. Een nevel, een damp.
Geen gestalte. Ongrijpbaar.
(schreeuwt)
Sla van je af!
- STEM De Kromme is niet gek.
- PEER Sla!

- STEM De Kromme slaat niet.
- PEER Je moet! Vecht!
- STEM De grote Kromme wint zonder te vechten.
- PEER Hak er op los!
- STEM De grote Kromme wint met zachtheid.
- PEER *(bijt zich in armen en handen)*
Ik moet een druppel van mijn eigen bloed zien!
- (Geluid dat lijkt op de vleugelslag van grote vogels)*
- VOGEL De Kromme, komt hij?
- STEM Ja! Voetje voor voetje!
- VOGEL Zusters, vlieg hier naartoe!
- PEER Red me, Solvey, gauw...
Kijk niet zo schuw en verlegen...
Help me!
- STEM We hebben hem.
- VOGEL Vlug zusters!
- PEER De prijs voor dit leven is te hoog.
(zakt in elkaar)
- VOGEL Kromme, grijp hem!

(In de verte klinkt klokgelui en psalmgezang)

STEM Hij is te sterk. Er staan vrouwen naast hem.

Zevende scène

*(Zonsopgang. Voor Aase's hut. De deur is gesloten, alles stil en leeg.
Peer Gynt ligt te slapen tegen de buitenmuur van de hut)*

PEER *(wordt wakker, kijkt rond met slaperige blik, hij spuwt)*
Hè, ik wou dat ik een zoute haring had!

(Solvey komt achter de hut vandaan)

Ben jij dat? Wat kom je doen?

SOLVEY Als je dichterbij komt, loop ik weg.

PEER Ben je bang dat ik je zal pakken?

SOLVEY Schaam je!

PEER Weet je waar ik was vannacht? Bij de dochter van de trollenkoning. Ze hing aan me als een klit.

SOLVEY Dan was het maar goed dat in het dorp de klokken luiden.

PEER Maar Peer Gynt krijgen ze niet te pakken.
(Solvey wil weglopen, maar Peer grijpt haar bij haar arm vast)
Kijk eens wat ik voor je heb! Een zilveren knoop! Voor jou...

SOLVEY Laat me gaan!

PEER Je mag 'm hebben.

SOLVEY Laat los! Daar staat een mand met eten!

PEER Ik wou alleen...

SOLVEY Laat me los! Ik ben bang!

PEER (*laat haar los, zacht*)

Ik wou alleen vragen: vergeet mij niet!

(Solvey loopt hard weg)

DERDE BEDRIJF

Eerste scène

(Een kamer in Aase's huis. Alles in wanorde)

AASE Waar is het toch? Wat zoek ik ook weer?
 Ik ben zo suf. Waar is de sleutel van de kist?
 Alles weg! Alles hebben ze weggehaald.
 En wat die van Haagstee lieten staan
 nam de deurwaarder mee.
 Schande, een mens zo te behandelen,
 En Peer natuurlijk nergens te bekennen,
 de arme jongen. Bruidenroof!
 Wat stelde het nou helemaal voor?
 Ingrid heeft er geen schrammetje aan overgehouden.
 't Is schuld van de duivel
 en niemand anders. Ik ben z'n moeder,
 ik moet mijn plicht als moeder doen.
(Ze rommelt wat)
 Nee maar... een oude gietlepel!
 Daar heeft Peer nog mee gespeeld, vroeger:
 knopen gieten, smelten, stempelen...
 Op een keer, toen hier feest was,
 kwam hij thuis en vroeg zijn vader om een klomp tin.
 Geen tin, zei de oude, maar klinkende munt:
 Zilver! Ze moeten zien
 dat je een zoon van de oude Gynt bent.
 Ach, dan was hij dronken,
 dan lette hij op geen zilver of tin.
 Ik voel me ziek en benauwd...
 Ik ga naar bed.

Tweede scène

(Een nieuw gebouwde hut in het bos. Een rendiergewei boven de deur. Sneeuw ligt hoog. Schemer. Peer spijkt een grote grendel op de deur)

PEER Er moet een grendel op. Een grendel
houdt alle trollen buiten, mannen en vrouwen.
Er moet een grendel op
om de hut af te sluiten voor al die kwaadaardige wezens...
Ze komen als het donker wordt: ze kloppen en tikken:
Maak open Peer Gynt, wij zijn vlug als gedachten.
We schudden je bed op, wij blazen het vuur aan,
stijgen op door de schoorsteen als vurige draken.
Hi hi! Peer! Jij denkt dat je met spijkers en grendels
De nijldige trollen de toegang kunt versperren?

(Solvey op)

PEER Solvey! – 't Is niet... Jawel, 't is waar!...

SOLVEY Ik kom omdat je riep.

PEER Je bent niet meer bang om dicht bij me te komen?

SOLVEY Je hebt me geroepen. De wind
bracht me je boodschap,
's nachts, in een droom.
Nachten, even somber als de dagen kleurloos en koud,
zeiden me dat ik nu moest komen.
Ik kon niet meer lachen of huilen.
Ik wist niet wat er in jou omging,
ik wist alleen dat ik naar jou toe moest.

PEER En je vader?

- SOLVEY Op Gods wijde wereld
is niemand meer mijn vader of moeder.
Ik heb me van ze losgemaakt.
- PEER Om van mij te zijn?
- SOLVEY Ja, alleen van jou.
Jij bent nu alles voor mij: mijn huis, mijn familie.
- PEER Je kent toch het vonnis dat over mij geveld is?
Mijn huis, mijn land, alles hebben ze mij afgepakt.
- SOLVEY Denk je dat ik om geld of goederen
ben weggelopen van diegenen die mij lief waren?
- PEER Je weet dat ik kan worden opgepakt
als ik buiten het bos kom.
- SOLVEY Bijna niemand heeft me gezien.
Toen mij gevraagd werd: 'Waar ga je naartoe?',
zei ik alleen maar: 'Naar huis'.
- PEER Je durft hier te blijven?
- SOLVEY Ja.
- PEER Laat me naar je kijken – nee, niet te dichtbij.
Alleen kijken! Even optillen – wat licht!
Als ik je dragen moet, word ik nooit moe!
Met gestrekte armen hou ik me voor je uit.
Wie had ooit gedacht dat ik je zou dragen...!
Dagen en nachten heb ik naar je verlangd.
Ik heb getimmerd en gebouwd,

maar alles moet nu allemaal weer weg.

Het is te klein en te kaal...

SOLVEY Arm of rijk, het is naar mijn zin.
 Je ademt hier zo vrij de zuivere berglucht.
 Hoor je de stilte en het ruisen van de dennen?
 Hier voel ik me thuis.

PEER Je hele leven?

SOLVEY Ik kan niet meer terug.

PEER Ik heb je dus! Kom ga naar binnen, ik laat je mijn huis zien.
 Even wat hout halen.
*(Solvey gaat naar binnen, Peer wacht een ogenblik onbeweeglijk, lacht
en maakt een sprong in de lucht)*

Mijn koningsdochter, ik heb haar gevonden.

Nu ga ik mijn paleis helemaal opnieuw opbouwen.

*(Hij pakt de bijl en wil teruggaan. Uit het kreupelhout komt een oude
vrouw in een gescheurde groene rok. Een lelijke jongen met een bierfles
in de hand hinkt achter haar aan, zich aan haar rok vasthoudend)*

VROUW Goienavond, Peer.

PEER Wie ben je?

VROUW Ouwe vrienden, Peer! Mijn huis is vlakbij.
 We zijn burenen.

PEER Zo! Dat is nieuw voor me.

VROUW Toen jij je hut bouwde, ontstond ook de mijne.

- PEER *(wil gaan)*
Ik heb geen tijd.
- VROUW Jij hebt nooit tijd.
Maar zo makkelijk raak jij mij niet kwijt.
- PEER Je vergist je.
- VROUW Dat heb ik één keer gedaan. Toen jij met beloften kwam.
- PEER Beloften?
- VROUW Ben je de avond vergeten bij mijn vader thuis?
Ben je vergeten...
- PEER Ik ben vergeten wat ik nooit geweten heb.
Waar hebben wij elkaar voor het laatst gezien?
- VROUW Waar wij elkaar voor het eerst hebben gezien.
(tegen de jongen)
Laat je vader eens drinken, ik geloof dat hij dorst heeft.
- PEER Vader? Je bent dronken!
- VROUW Je moet het beest toch aan zijn huid herkennen!...
Je kunt toch wel zien dat zijn poot
even lam is als jónw karakter.
- PEER Wou jij mij wijsmaken...?
- VROUW Wou jij uitvluchten zoeken?
- PEER Die mankepoot?

- VROUW Hij is hard gegroeid.
- PEER Durf jij te beweren, smerige trol...
- VROUW Peer, je bent zo grof als een varken.
(*huilt*)
Kan ik het helpen dat ik niet meer zo mooi ben
als toen je me verleidde? Op de dag dat ik
je zoon baarde, trok de duivel mijn rug krom.
Als je mij weer even mooi als vroeger wilt zien,
jaag dan die meid weg uit je ogen, weg uit je kop.
- PEER Donder op, smerige heks!
- VROUW Waarom zou ik?
- PEER Ik sla je schedel in.
- VROUW Doe maar als je durft.
Jouw slagen raken mij niet.
Iedere dag kom ik hier terug.
Ik kijk door de deur en begluur jullie.
Als je met je liefje bij het vuur zit,
Als je teder wordt, wat wil vrijen,
dan kom ik bij jullie zitten
en eis ook mijn portie.
Om beurten zullen we je hebben, zij en ik.
Gegroet, jongen.
Prettige bruiloft morgen.
- PEER Jij helse nachtmerrie.
- VROUW O, dat is waar ook.
Onze jongen, die mankepoot van jou,

die voedt jij op.
Duivelskind, ga jij maar naar je vader.

JONGEN *(spuugt naar Peer)*
Daar!
Ik hak je kapot, wacht maar af.

VROUW Och, wat een hoofd zit er op dat lijf!
Het is zonde van je, Peer,
En dat alleen vanwege je geilheid.
(de vrouw en het kind verdwijnen)

PEER *(na lang zwijgen)*
Ik was zo dichtbij.
Er omheen, zei de Kromme. Maak een omweg.
Mijn paleis is ingestort.
Geef het maar op.
Er is geen weg dwars door alles heen,
van jou naar haar.
Of toch wel? Als ik mij goed herinner
staat er toch ergens iets over berouw geschreven?
Maar wat? En waar?
Berouw.
Daar konden wel eens jaren mee heengaan,
voor ik daarmee klaar was. In de tussentijd
zou ik een triest leven hebben.
Kapotslaan wat glanzend, licht en mooi is
om dan van de scherven iets nieuws te maken...
dat gaat met een viool, maar niet met de tijd...
Je moet niet vertrappen wat nog groeien moet.
Het waren toch leugens, van die heksentronie.
Ik kan al dat afschuwelijke niet uit mijn hoofd zetten,
overal zal zij mij achtervolgen!
Ga buitenom, Peer. Er omheen!

Vergeeten moet je het!

(Hij loopt op de hut toe, houdt dan in)

't Is de avond voor het feest.

Haar nu aanraken, zoals ik nu ben,

zou heiligschennis zijn.

SOLVEY Kom je nog?

PEER Er omheen!

SOLVEY Wat?

PEER Wacht nog even.

Ik moet nog iets halen – iets zwaars.

SOLVEY Ik help je, dan dragen wij het samen.

PEER Nee, blijf maar, ik doe het wel alleen.

SOLVEY Blijf niet te lang weg!

PEER Heb geduld.

Lang of kort, blijf op me wachten.

SOLVEY Ik zal wachten.

(Peer gaat het bos in)

Derde scène

(Aase's kamer. Avond)

AASE Mijn God. Hij komt vast niet meer.
 Het duurt zo lang. Ach Peer,
 ik moet je nog zoveel zeggen.
 Ik heb niet veel tijd te verliezen!
 Ben ik te streng voor hem geweest?
 Wist ik het maar...

(Peer op)

PEER Goeienavond!

AASE God zal je zegenen!
 Daar ben je! Mijn jongen!
 Maar hoe durf je hier te komen?
 Het is hier levensgevaarlijk voor je.

PEER Wat kan het leven mij schelen.
 Ik wilde jou weerzien.

AASE Nu kan ik in vrede heengaan.

PEER Heengaan? Waar naartoe?
 Wat is dat voor onzin?

AASE Ach Peer, het is bijna afgelopen.
 Het duurt niet lang meer.

PEER Wat zijn je handen koud!

- AASE Als je ziet dat mijn ogen breken,
druk ze dan zachtjes dicht.
Jij zult voor een kist moeten zorgen.
En die moet heel mooi zijn.
O nee – dat is waar...
- PEER Rustig maar...
Daarvoor is nog tijd genoeg.
- AASE Dit is alles wat er over is. Zo zijn de mensen.
- PEER Ik weet dat het mijn schuld is.
Moet ik dat nou weer horen?
- AASE Dat vervloekte drinken, dat is 't.
Daar komt alle ellende vandaan.
Je was dronken. Dan weet iemand niet wat hij doet.
En je had op dat rendier gereden,
logisch dat je door het dolle was.
- PEER Rustig nou maar.
Dat bewaren we allemaal voor later.
Nu praten we over koetjes en kalfjes,
al het nare, alles wat pijn doet, vergeten we.
(afleidend)
Is er nog nieuws uit het dorp?
- AASE Ze zeggen dat er een meisje uit het dorp naar de bergen...
- PEER Mads Mooyen, slaat die er zich een beetje doorheen?
En hoe staat het met de smid Aslak?
- AASE Dat meisje, ach je weet wel... hoe heet ze ook alweer...

- PEER Nee, alleen over koetjes en kalfjes, moeder.
Heb je dorst? Zal ik drinken halen?
Lig je wel goed? Dat bed is een beetje kort.
Maar dit is mijn oude kinderbed!
Weet je nog hoe je 's avonds aan het voeteneind zat,
mij warm toedekte
en liedjes voor me zong?
- AASE Dan speelden we 'sleetje'.
De deken was de vacht tegen de kou
en de grond, een bevroren fjord.
- PEER Ja, maar het allermooiste, moeder,
- weet je dat nog? -
Dat waren de wilde paarden...
- AASE Dacht je dat ik dat niet meer wist?
- PEER Hopla hé! Daar gingen we
naar het Paleis van de maan in het westen,
naar het Oosterpaleis van de zon
en dan... naar het Soria-Moria-slot.
De bezemsteel gebruikten we als zweep...
- AASE Voor op de bok, zat ik...
- PEER Zodra wij reden liet je de teugels vieren,
je keek om en je vroeg dan: heb je het niet koud?
Goeie ziel! – Wat kreun je?
- AASE Ik heb zo'n pijn in mijn rug,
komt door die plank.

- PEER Strek je uit. Ik steun je wel!
 Zo beter?
- AASE Nee Peer, ik wil gaan!
- PEER Gaan?
- AASE Ja, gaan. Ik verlang er zo naar.
- PEER Onzin. Blijf nou maar onder de dekens.
 Ik ga aan het voeteneind zitten
 en vertel je allerlei verhalen.
- AASE Haal liever de bijbel uit de kast.
 Ik ben bang.
- PEER In het Soria-Moria-slot geeft de koning een groot feest
 Blijf rustig in de warme slee zitten.
 Ik rijd je er wel heen.
- AASE Maar Peer, ben ik uitgenodigd?
- PEER Natuurlijk! Wij allebei!
 *(gooit het touw om de stoel en gaat aan het voeteneind van het bed
zitten)*
- Huuuuu hop. Rijden maar Zwarte!
 Heb je het niet koud, moeder?
 Je voelt de snijdende wind als Zwarte gaat draven.
- AASE Peer, wat hoor ik toch in de verte?
 Zijn dat klokken?
- PEER Dat zijn de bellen van het zilveren tuig.

- AASE Het klinkt zo... vreemd...
- PEER We rijden ook over het fjord.
- AASE Ik ben bang. Wat is dat suizen en kreunen?
- PEER Dat zijn de kruinen van het pijnbos,
die hoor je. Dat is dat ruisen.
- AASE Wat schittert daar in de verte?
Waar komt dat licht vandaan?
- PEER Dat is het slot. Alle ruiten glinsteren.
Hoor je? Ze dansen.
- AASE Ja.
- PEER Ah! Petrus staat voor de deur.
- AASE Groet hij ons?
- PEER Hij buigt diep en biedt je een glas heerlijke wijn aan.
- AASE O, wijn. Heeft hij ook koekjes?
- PEER Nou en of! Een hele berg.
En daar is de vrouw van de dominee ook;
met een grote kan koffie.
- AASE En kan ik daar gewoon met haar praten?
- PEER Zo vaak en zo lang als je wilt.
- AASE Wat een heerlijkheid, Peer, waar je me heenbrengt!

PEER *(klapt met de zweep)*
Huuui hop! Harder Zwarte!

AASE Peer, je rijdt toch wel goed?

PEER Hier kun je niet verdwalen.

AASE Dat slingeren maakt me zo duizelig en moe.

PEER We zijn er zo. Nog even.

AASE Ik zal mijn ogen maar dicht doen.
Ik vertrouw op jou, Peer.

PEER Vooruit Zwarte! Draven!
Grote God, wat een drukte.
Ze verdringen zich voor de poort.
Opzij!
Daar komt Peer Gynt met zijn moeder!
Wat zeg je daarvan, vriend Petrus?
Wat? Mag mijn moeder niet naar binnen?
Nou, je kunt lang zoeken
voor je zo'n eerlijk mens vindt.
Ik heb het niet over mezelf,
ik kan omkeren als het moet.
Ik heb even veel leugens verzonnen
als tien duivels bij elkaar. Ik heb mijn moeder
voor kip uitgescholden omdat ze soms zo kakelde.
Maar háár moet je achten en eren
en ervoor zorgen dat ze het goed heeft.
Er klopt hier nooit meer een betere aan.
Ah! Daar is God de Vader!
Ja, Petrus, nu krijg je problemen.

(met een diepe stem)

Wat is dat voor gezeur daar?

Moeder Aase heeft vrij toegang!

(als zichzelf)

Zie je wel. Ik wist het toch.

(draait zich om)

Zag je hoe hij keek?

Wat is er moeder?

Wat is er met je ogen?

Je ligt zo te staren...!

Zeg wat moeder, ik ben het, Peer!

(legt zijn hand op haar voorhoofd, op haar handen; gooit het touw neer)

Zo Zwarte, we zijn er, je kunt uitrusten.

De reis is volbracht.

(tegen Aase)

Bedankt voor je hele leven,

bedankt voor je harde klappen,

voor je tedere zorgen...

Nu moet je mij ook bedanken...

(drukt zijn wang tegen haar mond)

Dank je. Dat was jouw dank voor de rit.

(pauze)

Ze is dood...

(dan, beslist:)

Ik moet zien dat ik hier weg kom.

Naar zee.

Nee. Nog veel verder.

VIERDE BEDRIJF

Eerste scène

(Aan de zuidwestkust van Marokko. Een palmbos. gedekte tafel, zonnetent en hangmatten. Buiten op zee ligt een stoomjacht met Noorse en Amerikaanse vlaggen. Aan het strand een sloep. Tegen zonsondergang.

Peer Gynt, een knappe heer van middelbare leeftijd in elegante reiskleding zit als gastheer aan het hoofd van de tafel. Mister Cotton, Monsieur Ballon en de heren Von Eberkopf en Trumpeterstraale hebben de maaltijd zojuist beëindigd.)

- PEER Proost heren!
- De mens is gemaakt om te genieten;
 dus laten we het ervan nemen.
- Of, zoals iemand eens heeft geschreven:
 Wat geweest is, is geweest; dood is dood.
 Wat mag ik u aanbieden?
- TROMP U bent een uitstekend gastheer, Peer Gynt!
- COTTON Een verdomd fijne kerel!
- BALLON U heeft zo'n...
- COTTON Op ons vieren, kerel! Cheers!
- BALLON ... zo'n esprit!
- EBERKOPF Óm u hangt het aura
 van de vrijdenker; vrij van vooroordeel,
 voortdurend in de ban van het hogere,
 maar... met beide benen stevig op de grond.

(tegen Mr.Ballon)

Ik meende dat u dat min of meer bedoelde te zeggen.

BALLON Beslist.

EBERKOPF Het intrigerende is, hoe u zo ge worden bent.

PEER Doodeenvoudig. Dat komt omdat ik nooit ben getrouwd. Lijkt me vrij logisch. Want wat moet een mens vooral zijn? Zichzelf. Hij moet goed voor zichzelf - en alles wat hem toebehoort - zorgen. En dat kan nu eenmaal niet, als hij, als een pakkameel, ook nog met de sores van een ander loopt te zeulen. Toch?

EBERKOPF Dat zelfinzicht zal u heel wat strijd hebben gekost.

PEER Vroeger, ja. Zeker. Maar ik wist altijd net te ontsnappen voor de val dichtklapte. Eén keer was maar net op het nippertje. Ik was toen een vrij knappe kerel en zij... een Prinses!

COTTON Zo... vorstelijk....

PEER Ach, u kent die families wel...

TROMP Hoop kouwe kak.

- PEER Proberen hun geslacht
vrij te houden van vreemde smetten...
- COTTON Kostelijk! Hoe liep het af?
- BALLON Haar ouders accepteerden u niet.
- PEER Integendeel! Door een bepaald iets
was er juist nogal haast bij.
En dat, ik zeg 't u eerlijk,
stond mij tegen. Ik doe niet graag
afstand van mijn onafhankelijkheid.
Net op tijd kneep ik er tussenuit.
- EBERKOPF Waar anderen alleen losse momenten zien,
heeft u oog voor het grote geheel.
U heeft visie; dat maakt u tot denker.
Hebt u ooit gestudeerd?
- PEER Ik ben volstrekt autodidact.
Veel, zo niet alles,
heb ik grondig overdacht.
Niet methodisch, maar
al naar gelang zich iets voordeed.
Stukje geschiedenis, brokje godsdienst,
niet al te gulzig, alleen wat van nut kan zijn...
Bedenk hoe ik hier aankwam:
arm en met lege handen.
Wat heb ik moeten zwoegen en zweten....
Gelukkig was Fortuna mij goed gezind;
binnen tien jaar was ik
de rijkste reder van heel Charlestown.
- COTTON En waarin handelde u zoal?

- PEER Vooral in negers. Die bracht ik
naar Carolina. En nam vervolgens afgodsbeelden
mee terug; die bracht ik dan naar China.
- TROMP Potstausend! Dat is slim!
- PEER Jullie vinden 't misschien niet stroken
met het algemeen fatsoen?
Had ik ook. Soms. In het begin.
Maar... eenmaal begonnen...
is het moeilijk daar weer vanaf te stappen.
Je hebt je verantwoordelijkheid,
duizenden arbeidsplaatsen zijn ermee gemoeid.
Maar sluipenderwijs, ik werd ouder,
begon de vijftig al te naderen,
werd al wat grijs bij de slapen, begon ik
- hoewel mijn rijkdom alsmaar toenam –
het er toch moeilijk mee te krijgen.
Je weet nooit wanneer het je tijd is,
de gerechtigheid ingrijpend optreedt,
de bokken van de lammeren gescheiden worden...
Ik gooide radicaal het roer om.
Bleef wel op China varen, maar met andere handel:
in het voorjaar haalde ik scheepsladingen godenbeelden op
en vulde het gemis in het najaar weer op met missionarissen.
Plus alles wat ze nodig hadden:
bijbels, zwarte kousen, rum, rijst...
- COTTON En die Afrikaanse... handel?
- PEER Ik begon in te zien dat
voor iemand van mijn leeftijd
dat toch minder geschikte nering was.

Het geitenwollensokkenleger begon zich te roeren,
het gevaar van zeerovers, de kans op storm,
dat alles bij elkaar maakte dat ik dacht:
Peer, jongen, reef de zeilen,
probeer een mooie prijs te maken.
En jawel! Ik kocht wat land in het zuiden,
importeerde nog één lading Afrikaans vlees,
de sterkste kerels die ik kon vinden,
en hield die voor mezelf.
Zonder grootspraak durf ik te stellen:
ik was als een vader voor ze.
Ik bouwde scholen, zag er streng op toe
dat het zedelijk peil nooit
ook maar een millimeter zakte.
Ook daarvan heb ik mij teruggetrokken.
Ik heb de plantage met huid en haar verkocht.
Ik hou me vast aan de spreuk:
Wie geen kwaad doet, die doet goed.

EBERKOPF Het is verheffend te horen hoe jij
de theorie hebt omgevormd tot daden.

PEER *(heeft intussen heel wat gedronken)*
Wij noorderlingen,
wij zijn eigenlijk wereldburgers,
qua inborst.

COTTON Zeg, en wat ga jij nou met al dat geld doen?

PEER Hoezo? Doen?

ALLE VIER Zeg op!

PEER Ik wil eerst wat reizen. Daarom nam ik
in Gibraltar u als reisgezelschap mee.
Ik snakke naar een vriendenkring
om rond mijn gouden kalf te dansen.

COTTON Niemand hijst zijn zeil
uitsluitend om te zeilen.
U heeft een doel.

PEER Ik zal het niet ontkennen.

BALLON En dat doel is?

PEER Ik wil keizer worden.

ALLE VIER Wat?!

PEER Keizer!

TROMP Waar?

PEER Overal. Van heel de wereld!

BALLON Maar beste vrind, hoe dan?

PEER Met geld lukt alles.
Het plan is niet nieuw,
het was de ziel van al mijn reizen,
van al mijn wilde dromen.
Ergens heeft ooit iemand geschreven
of gezegd: 'als iemand heel de aarde wint,
maar hij verliest zichzelf,

dan wint hij niet meer dan een doornenkroon'.
Zoiets... Ongeveer...

EBERKOPF Wat is dat 'jezelf' bij jou, je ik?

PEER De wereld hier, achter mijn voorhoofd,
die maakt dat ik niemand anders ben dan ik.
Zoals God God is, en niet de duivel!

BALLON Subliem gedacht.

EBERKOPF U bent denker, dichter.

PEER *(stijgende opwinding)*
Mijn Ik... dat is het totaal
van wensen, lusten en begeerten.
Mijn Ik, dat is de zee
van eisen, invallen en verlangens,
van alles wat maakt dat ik, Peer Gynt,
moet leven zoals ik leef.
Zoals God niet kan buiten de aarde,
zo kan ik – wil ik echt keizer zijn –
niet zonder geld; veel geld.

BALLON Dat heeft u!

PEER Niet genoeg. Althans, als ik altijd
en overal mijzelf wil kunnen zijn.

TROMP Bezit is het mooiste dat er is!

EBERKOPF Niets evenaart de schoonheid
van een goede belegging...

- PEER Waarom heren, denkt u
 dat ik juist hier het anker liet vallen?
 Ik ontving aan boord berichten...
 De Grieken zijn in opstand gekomen
 tegen de Turkse overheersers.
- TROMP Eindelijk!
- BELLON En u wilt...
- EBERKOPF Wij hebben u onderschat!
- COTTON Ik hield u voor een geldwolf,
 een platte egoïst...
- EBERKOPF Wij allemaal.
 Terwijl wij hier verenigd zien:
 het schitterend totaal
 van wensen, lusten en begeerten...!
- BELLON Bravo! Zo laat de ware Peer Gynt zich kennen:
 Vóór vrijheid en gerechtigheid.
- PEER Ik laat mij hangen
 als ik er iets van begrijp.
- TROMP Je bent zo'n kerel, Peer!
 Om met schip en al je geld
 koers te zetten naar Griekenland....
- PEER Naar Griekenland? Ik kijk wel uit.
 Ik steek mijn geld liever in de sterksten.
 Ik leen het tegen een gunstig percentage
 aan de Turken. Wie niets anders

van de wereld beheert dan het streepje grond
dat hij beschadwt, over niets anders beschikt
dan idealen... ja, die kan rustig risico's nemen.
Mijn situatie is anders. Ik heb geld.
Gaat u gerust naar Griekenland!
Moedig de strijd aan: Op
voor vrijheid en gerechtigheid!
Grote kans dat u uw loopbaan
beëindigt in een Turks zwaard.
Ik moet mij daarbij excuseren.
Mijn situatie is anders dan die van u.
Ik heb geld. En ben mijzelf: Sir Peer Gynt.

(Hij steekt zijn parasol op en trekt zich terug)

Tweede scène

- TROMP Wat een vlerk!
- BALLON Eer, vrijheid, het zegt hem allemaal niets.
- COTTON Ach, eer... Denk liever aan de kansen
die ontstaan als de opstand lukt,
het land vrij is van Turkse overheersing.
- BALLON Je bedoelt... de Griekse vrouwtjes!
- COTTON Ook! Maar er moeten daar ook
rijke kopermijnen zijn.
- TROMP De rivier Kastale schijnt ideaal
voor het opwekken van energie.
- BALLON Ik schat zeker meer
dan duizend paardenkrachten.
- EBERKOPF Het geluk, zo dichtbij,
om het je dan zo te voelen ontglippen...
- COTTON Terwijl daarginds dat schip ligt,
vol met Afrikaans kapitaal...!
- TROMP Wat suggereer je, kerel?
- EBERKOPF Het scheepsvolk is makkelijk om te kopen.
Ik annexeer het schip, pak wat ik pakken kan.
- COTTON Ik zou een dief zijn,
als ik verzuimde een graantje mee te pikken.

BALLON Ik ben er niet voor. Maar goed...

TROMP Dan zit er voor mij niets anders op
dan mee te doen. Maar onder protest!

(Af)

Derde scène

(Een andere plek aan de kust. Maneschijn en drijvende wolken . Het jacht ver weg in zee. Peer loopt langs het strand. Dan knijpt hij zich in de arm, dan staat hij weer in zee te turen)

Peer Nachtmerrie! Droom! Verbeelding...!
 Straks word ik wakker.
 Ik ben dronken of gek.
 Moet ik hier sterven?
 Schoften! Vuile schoften!
(met opgeheven armen)
 O Heer, die wijs zijt en rechtvaardig,
 verhoor mij. Ik ben het, Peer Gynt,
 ontferm u over mij, en grijp dat valse tuig.
 Gooi zand in de machines,
 laat ze achteruit varen.
 Zorg voor ramspoed en ellende.
 Laat alle andere zaken maar even liggen,
 de wereld redt zichzelf wel.
 Mijn Hemel, hij hoort het niet!
 Even doof als altijd.
 't Is verdomme wat moois:
 een God die geen uitkomst weet.
(wenkt naar boven)
 Hé! Ik ben gekapt met de slavenhandel,
 heb zendelingen naar Azië verscheept.
 De ene dienst is toch zeker de andere waard?

(Plotseling klinkt er een explosie op het schip. Een dikke rookwolk stijgt eruit op. Peer Gynt geeft een gil, zinkt neer. Als de rook is opgetrokken is het schip gezonken.)

Dat was het straffend zwaard.

Vergaan met man en muis.

God, ik dank u.

Dat u mijn bede hebt verhoord

en oog op mij hield,

ondanks al mijn gebreken...

(haalt diep adem)

Wat een geruststelling en troost,

te weten dat hij me zo beschermt.

Hij is als een vader voor me...

Maar een econoom... dat is hij niet!

Vierde scène

(Twee mannen op met rijke gewaden bezet met edelstenen en een complete wapenrusting)

DIEF *(bedoelt het gewaad)*

Herken je het?

HELER Ik durf het niet te zeggen.

DIEF Het is het heilig gewaad van de keizer.

HELER Mijn God.

Dat worden honderd slagen op mijn voetzool.

DIEF Kijk, hoe prachtig afgezet met edelstenen.

HELER Ik voel mijn kop al weggrollen in het zand.

DIEF Mijn vader was een dief,
zijn zoon moet stelen.

HELER Mijn vader was een heler,
zijn zoon moet helen.

DIEF Je moet je lot zelf dragen.
Je moet jezelf zijn.

HELER *(luistert)*

Daar komt iemand! Weg! Gauw!

(Ze gaan er vandoor en laten hun buit in de steek)

Vijfde scène

(Peer op)

PEER Allemaal woestijn, woestijn.
Onmetelijk vlak.
Wat zou Gods bedoeling zijn
van al dat lege, dat dode,
dat niemand ten goede komt?
Waar dient het voor?
De mestkever rolt zijn mestballetjes,
De slak kruipt uit zijn slakkenhuis,
het hagedisje hapt maar
en denkt intussen nergens aan.
Hij is zichzelf... genoeg.
Genoeg? Zichzelf?
Waar heb ik dat ook alweer vandaan?
Uit de bijbel? Spreuken van Salomon misschien?
*(steekt een sigaret op en kijkt over de onmetelijke
vlakke van de woestijn)*
Is dat de zee, daar in 't oosten?
Nee, dat is zinsbedrog.
De zee is in het westen, daarachter
afgedamd door die heuvelrij.
(een gedachte gaat door zijn hoofd)
Afgedamd?...Dan zou ik...!
De heuvels zijn daar smal.
Een doorbraak moet mogelijk zijn,
een kanaal... Als een levensstroom
zou het water zich door de geul storten
en de hele woestijn vullen.
Dit helse gloeiende graf
Zou een frisse golvende zee worden.
En midden in zee, een eiland als oase.

(ontdekt de kleren en de wapenrusting; vindt de gestolen waar)

Vorstelijke kleren, juwelen, wapens!...

Afblijven Peer! Ach onzin!

Het is mijn lot dat ik dit hier moet vinden.

(Hij trekt de kleren aan, bekijkt zich.)

Sir Peer, de grote Turk!

Zesde scène

(Anitra komt samen met andere meisjes dansend en zingen op)

- MEISJES De Profeet is gekomen!
De almachtige, alwetende Profeet.
Dwars door de woestijn
is hij gekomen – tot ons –
Hij, de onfeilbare.
Blaas de fluit, roer de trommels.
Want De Profeet, Hij is gekomen!
- ANITRA Buig ootmoedig het hoofd
Voor Hem die tot ons kwam
Door een zee van zand.
Waar Hij verscheen werd het licht
Achter hem werd het donker; werd alles dor.
- MEISJES Blaas de fluiten, roer de trommels
want de Profeet, Hij is gekomen.
- PEER Ik las ergens ooit
'Niemand wordt profeet in eigen land.'
Een waar woord. Dit leven bevalt me veel beter.
Het leven van een reder
heeft iets onzuivers, 't is leeg.
Zichzelf zijn op basis van geld en goud
dat is je huis op zand bouwen.
Mensen kwispelen en kruipen
voor ringen en gouden kettingen.
Maar sierraden en juwelen zeggen toch niets
over de mens die ze draagt.
Een Profeet, dat is iets zuivers,
dan weet je waar je aan toe bent:

men is wat men is.
 Neem mij. Ik werd het uitsluitend
 omdat ik mij op het juiste moment
 in de goede woestijn bevond.
 Ik was niet van plan te bedriegen,
 profetisch te worden. Ik kan
 er ieder moment vandoor gaan.
 Ik voel me aan niets en niemand gebonden.

(Anitra nadert Peer Gynt)

ANITRA Profet en heerser!

PEER Wat wil mijn slavin?

ANITRA Even verderop zijn mannen...
 ze vragen of ze u mogen...

PEER Alsjeblieft geen mannen hier.
 Zeg maar dat ik hun gebeden
 wel op afstand verhoor.
 Mannen zijn smeelappen mijn kind,
 vol zonden... Dans voor mij!

(Anitra danst)

Als trommelstokken gaan haar voeten.
 Wat een lekker ding...
 Ze heeft wel wat extravagante vormen...
 niet bepaald volgens de schoonheidsnormen.
 Maar wat is schoonheid? Louter conventie.
 Ik walg van het gemiddelde.
 Welke man wordt van het 'gemiddelde'
 nu nog opgewonden?

Haar voeten... nou ja, schoon is anders,
en ook haar heupen zijn niet bepaald...
Maar is ze daarom minder?
Anitra, luister...

ANITRA Uw slavin luistert.

PEER Jij bent bekoorlijk.
De Profeet is ontroerd.
Ik maak jou
tot eeuwig-jonge maagd in het paradijs.

ANITRA Dat kan niet heer.

PEER Ik maak geen grap.

ANITRA Maar ik heb geen ziel.

PEER Laat dat maar aan mij over.
Kom eens hier. 't Is waar.
Dat mooie hoofdje van je
stelt je niet in staat diep na te denken.
Maar wat doet dat ertoe?

ANITRA Ik geef ook niet veel om een ziel.
Liever had ik... die mooie opaal!

(Peer geeft haar die)

PEER O Anitra! Wie schreef ook alweer:
Das ewig weibliche zieht uns an?

(Muziek. Anitra valt in slaap)

PEER Zij slaapt. Juist dat wekt in mij...
O Anitra...! O Anitra...

ANITRA (*wordt wakker*)
U riep heer?

PEER Ik werd opgeschrikt door katten
die een woeste drijfjacht hielden.

ANITRA Dat was geen drijfjacht heer!

PEER O nee? Wat dan?

ANITRA Ik durf niet.

PEER Zeg op! Of was het 't zelfde
dat ook mij vervulde?

ANITRA Ik zou u niet in één adem
durven noemen met een kat.

PEER Als het om liefde gaat
zijn een kater en een Profeet
vaak van hetzelfde soort.

(Hij maakt avances)

ANITRA Hou op. Ik bijt hoor!

PEER Kleine dondersteen!

ANITRA Wat wilt u?

PEER Duif en valkje spelen... beetje dollen...

- ANITRA Schaam u ! Een oude Profeet!
- PEER De Profeet ís niet oud!
Ben ik oud?
- ANITRA Laat los ! Ik wil naar huis!
- PEER Naar schoonpapa! Dat liever niet.
Ach, ik ben hier ook al weer veel te lang.
't Was hier trouwens toch mager
met wierook en gebeden.
- ANITRA Maar u bent toch Profeet?
- PEER Ik ben je keizer !
(wil haar kussen)
Wat een fel ding, zeg!
- ANITRA Geef mij die ring.
- PEER Neem, lieve Anitra, de hele handel maar...
- ANITRA Uw woorden zijn een zoete zang!
- PEER Zalig, om zo te worden bemind als ik.
Neem mij mijn fratsen niet kwalijk.
Grappen zijn een teken van jeugd.
Als het in dat lieve hoofdje van je
niet zo leeg was, zou je begrijpen:
Je liefste maakt grappen... ergo is hij jong!
- ANITRA Heeft u nog meer ringen?

- PEER Hier, neem! Ik ga dansen!
(danst en zingt)
Ik ben een gelukkig haantje!
Pik mij, mijn lief kippetje!
- ANITRA U zweet helemaal, Profeet.
Geef mij dat zware ding
dat aan uw riem hangt.
- PEER Dat is mijn beurs. Hou maar.
- ANITRA Verrukkelijk om de Profeet te zien dansen!
- PEER Profeet? Allemaal onzin !
Laten we van kleren wisselen.
- ANITRA Dat past mij toch helemaal niet.
- PEER Doe mij een groot verdriet !
Voor verliefde harten is het heerlijk om te lijden.
Straks, in mijn paleis, krijg jij...
- ANITRA Is dat ver? Uw Paradijs?
- PEER Duizend mijlen! Minstens.
Jij krijgt daar de ziel
die ik je beloofde.
- ANITRA Dank u, maar ik red mij wel zonder.
U vroeg om verdriet? Om lijden?
(Ze slaat hem duchtig met een zweep)
Zo goed?
- (Anitra hollend af)*

PEER

(staat als door de bliksem getroffen)

Daar sta je dan als profeet...

Eerst de Turk maar eens uittrekken.

(Hij trekt bedachtzaam zijn Turkse kleren uit)

Zo... daar ligt hij!

(Tenslotte haalt hij zijn reispetje uit zijn jaszak en zet die op. Hij is weer Europees gekleed.)

Gelukkig zat het alleen in de kleren,

was het nog niet mijn merg binnengedrongen...

(barst in lachen uit)

Wat heb ik me laten plukken!

Gelukkig heb ik nog wat achter de hand:

wat landerijen in Amerika,

wat aandeeltjes, obligaties.

Nee, ik ben bepaald nog niet

tot de bedelstaf gebracht.

Maar hoe nu verder?

Mijn leven als zakenman in afgedaan.

Liefdesavonturen.... Een afgelegde jas.

Vooruit of terug, het duurt even lang,

erin of eruit, 't is eenzelfde gang!

Of woorden van gelijke strekking.

Misschien moet ik een boek schrijven over mijn verleden,

of beter nog: ik word oudheidkundige.

Ik ga de geschiedenis van de mensheid bestuderen; wereldwijd.

Ik ben weliswaar niet sterk in geschiedenis,

maar de raarste uitgangspunten

leiden vaak tot de origineelste uitkomsten.

Alles nogmaals doorleven, als in een droom.

Er alles voor over hebben om je doel te bereiken,

je losscheuren van vriendschappen

en familiebanden, van je geld,

je bezit, je liefdes,

en dat alles om het mysterie
van de waarheid te ontdekken.
Dat is het raadsel van mijn bestemming,
Van Peer Gynt, keizer van het leven...
het heden is nog geen schoenzool waard;
De mannen zijn zonder merg, zonder pit
En vrouwen... dat is helemaal armoe...

Zevende scène

(Zomer. Een hut in de bergen. Solvey, een vrouw van middelbare leeftijd, blond en mooi, zit buiten te spinnen)

SOLVEY *(zingt)*

De winter, de lente, ze gaan gauw voorbij,
De zomer, de herfst, getij na getij,
Maar eens zul jij komen, want God zij geloofd,
Ik zal op je wachten, dat heb ik beloofd.

God zal je bewaren, waarheen je ook gaat,
Want jij bent de liefste voor mij die bestaat.
Ik zal hier op je wachten van jaar tot jaar
En wacht jij hierboven, dan vind ik je daar.

Achtste scène

(Egypte. Bij de grote sfinx. Peer Gynt komt aanlopen, kijkt rond.)

PEER Zo! Dus dit is Egypte!
 Mooie plek om mijn onderzoek te beginnen.
 Eerst maar eens afwachten
 of de sfinx nog wat te melden heeft.
 Dan ga ik na het ontbijt de piramide beklimmen.
 Misschien - als ik nog tijd over heb –
 ga ik er zelfs wel even in,
 Daarna, langs de Rode Zee
 - even kijken waar Mozes is overgestoken -
 dan door naar Babylon,
 langs de hangende tuinen en de hoeren.
 Daarna beslist even in Troje
 een blik werpen op het paard
 en dan - over zee- naar het heerlijke Athene,
 om te zien hoe de Acropolis erbij staat.
 O nee, dat is waar ook, 't is daar oorlog.
 Nou ja, dan moet het Hellenisme
 nog maar even wachten.
(kijkt op zijn horloge)
 't Is toch te gek dat ik zo lang
 moet wachten voor de zon opkomt?
(bestudeert de sfinx)
 Vreemd, deze kruising van leeuw en vrouw...
 Waar doet me dit dier toch aan denken?
 Iets uit een sprookje? Of herinner ik mij
 iets uit de werkelijkheid?
 Nu zie ik het. Het is de Kromme,
 die ik een pak op zijn donder heb gegeven.
 Tenminste... in mijn koortsdroom....
(komt dichterbij)

Ja hoor, dezelfde ogen, dezelfde lippen...
 Zo Kromme!... Dus jij bent sfinx overdag?
 Goed in raadsels zeker?
(roept tegen de sfinx)
 Hé Kromme! Wie ben jij?

STEM Hé sfinx, wer bist'n du?

PEER De echo antwoordt in het Duits! Merkwaardig!

STEM Wer bist'n du?

PEER Hij spreekt het nog goed ook.
 Een belangrijke nieuwe ontdekking
(noteert in zijn zakboekje)
 'Echo spreekt Duits. Berlijns accent.'

(Begriffenfeld komt achter de sfinx vandaan)

BEGRIFF Een mens!

PEER Ach so! Hij was 't dus.
(noteert weer)
 'Kwam door voortschrijdend inzicht tot ander besluit.'

BEGRIFF Meneer... excuseer...! Een levensvraag...!
 Wat voert u hierheen?

PEER Ik trof hier een vriend uit mijn jeugd.

BEGRIFF De sfinx?

PEER Een kennis van vroeger.

- BEGRIFF Verbazingwekkend! Dus u kent de sfinx,
u kunt zeggen wat zij is?
- PEER Jazeker. Zij is zichzelf.
- BEGRIFF Dat is het! De oplossing van alles!
U weet het zeker?
- PEER Dat zei zij tenminste.
- BEGRIFF Zichzelf. Het uur van de waarheid heeft geslagen!
(neemt zijn hoed af)
U naam, bitte sehr?
- PEER Peer Gynt. Met uw welnemen.
- BEGRIFF Peer Gynt... Klink allegorisch...
de onbekende... Hij wiens komst was verkondigd...
- PEER O ja? Werd ik verwacht?
- BEGRIFF Peer Gynt! Diepzinnig! Vol raadsels!
- PEER *(bescheiden)*
Ik heb altijd geprobeerd mijzelf te zijn.
- BEGRIFF Weer dat raadselachtige woord!
(grijpt hem bij de pols)
Naar Cairo! U bent wie wij zochten:
de Keizer der geleerden!
- PEER Keizer?
- BEGRIFF Kom! De wereld wacht op u!

Negende scène

(Caïro. Een grote binnenplaats met hoge muren, omgeven door gebouwen. Getraliede vensters, ijzeren kooien. Begriffenfeldt laat Peer Gynt binnen, sluit de deur achter zich en steekt de sleutel in zijn zak.)

PEER Dus hier zitten alle geleerden.

BEGRIFF Onderzoekers, geleerden... allemaal...

PEER En u bent hier de dokter, de directeur? Hoe noemt men u?

BEGRIFF Nee, nee, ik ben niets meer.
Meneer Peer, kunt u zwijgen?

PEER Wat is er?

BEGRIFF Het gezond verstand is gisteren gestorven;
precies om elf uur.

PEER God bewaar me!

BEGRIFF Ja, het is uiterst bedroevend.
En in mijn positie is het dubbel onaangenaam,
want tot nog toe werd dit gebouw
beschouwd als een gekkenhuis.

PEER Wat? Is dit een gekkenhuis?

BEGRIFF Nu niet meer. Begrijpt u?

PEER En of!
(probeert er vandoor te gaan)
Die man is een gek! Alleen weet niemand dat.

- BEGRIFF *(volgt Peer)*
 U begrijpt mij toch? Als ik zeg:
 het gezond verstand is dood,
 dan bedoel ik: ze is uit haar vel gesprongen.
 Net als de vos van de baron van Münchhausen
- (Hij houdt Peer vast)*
- PEER Laat me los!
- BEGRIFF Nee, het was een aal. Geen vos.
 Door zijn oog stak een naald...
- PEER Hoe kom ik hier uit?
- BEGRIFF Een snee achter de kop
 en dan... rits... het vel eraf!
- PEER Hij is gek! Volslagen krankzinnig!
- BEGRIFF Eén ding staat vast: het zichzelf zijn
 zal een totale omwenteling tot gevolg hebben.
 Personen die vroeger krankzinnig genoemd werden,
 zijn gisteravond normaal geworden;
 tegelijkertijd zijn de zogenaamde wijzen beginnen te raaskallen
(opent de deur en roept:)
 Tijd voor vernieuwing!
 Het gezond verstand is dood.
 Leve Peer Gynt!
- PEER Maar beste man...
- (Gekken komen de binnenplaats op)*

- BEGRIFF Kom verder!
 Begroet de dageraad van de Nieuwe Tijd!
 Dit is uw keizer!
- PEER Keizer?
- BEGRIFF Zeker.
- PEER Is dat niet teveel eer?
- BEGRIFF Alstublieft, geen valse bescheidenheid.
- PEER Maar ik ben totaal ongeschikt.
- BEGRIFF Een man die het raadsel
 van de sfinx heeft opgelost?
 Iemand die zichzelf is?
- PEER Dat is het nu juist.
 Ik ben in alle opzichten mezelf.
 Maar zij hier zijn weliswaar van alles,
 maar niet zichzelf.
- BEGRIFF Wat? Niet zichzelf?
 Dat hebt u helemaal mis!
 Men is hier juist volstrekt zichzelf;
 opgesloten in het vat van het eigen ik.
 Niemand huilt hier om het verdriet van anderen.
 Niemand begrijpt de gedachten van anderen.
 Daarom moet u hier keizer worden!
 Hier, een voorbeeld...
 (tegen een gek die een mummie op zijn rug draagt)
 Hoe gaat het, Koning Apis?

- GEK1 *(woest tegen Peer Gynt)*
Ben ik Koning Apis?
- PEER Ik moet helaas bekennen
dat ik niet op de hoogte ben
van de omstandigheden hier...
- GEK1 Nu lieg jij ook!
- BEGRIFF Vertelt u hoogheid
hoe hier de zaken staan.
- GEK1 *(tegen Peer)*
Zie je wie ik op mijn rug draag?
Hij heette ooit Koning Apis.
Hij bouwde de piramides,
beeldhouwde de grote sfinx
en vocht volgens de dokter tegen de Turken.
Daarom werd hij in heel Egypte
als een god vereerd.
Maar die Koning Apis... dat ben ik!
Weet u waarom?
Koning Apis was eens op jacht...
Op een bepaald moment moest onze held
nodig poepen. Hij steeg van zijn paard
en bemestte de akker van mijn grootvader.
Ik werd dus gevoed met zijn graan.
Ik ben dus van koninklijke komaf.
Wat moet ik nog meer doen
om te bewijzen dat ik Apis de grote ben?
- PEER Ik raad u aan piramides te bouwen,
een grote sfinx te beeldhouwen

en, zoals de dokter zegt,
tegen de Turken te vechten.
En als u mummie wilt worden
raad ik u aan zich op te hangen.

GEK1 Goed idee! Aan de galg!
Daarna is het alleen een kwestie van uitdrogen.

(Hij maakt toebereidselen om zich op te hangen)

BEGRIFF Wel een persoonlijkheid!

PEER Hij doet het ook nog!
God zij ons genadig! Ik word misselijk.

BEGRIFF Dat gaat wel over...

PEER Het spijt me. Ik moet nu echt weg.

BEGRIFF *(houdt hem vast)*
Bent u krankzinnig?

PEER Nog niet.

(Alarm. Gek 2 dringt zich naar voren)

GEK 2 Ze zeggen dat hier een keizer zou zijn.
(tegen Peer Gynt)
Bent u dat?

PEER *(wanhopig)*
Daar lijkt het wel op, ja!

GEK 2 Goed... Hier zijn de stukken die spoed eisen.

- PEER Het wordt hier hoe langer hoe gekker.
- GEK 2 Zou u mij even in willen dopen?
(buigt diep)
Ik ben een pen.
- PEER *(buigt nog dieper)*
En ik een prop verfrommeld perkament.
- GEK 2 De mensen denken dat ik een zandkoker ben.
Willen mij steeds ondersteboven keren.
Dat is toch geen leven... voor een pen?
Nooit het genot te smaken
te worden bijgesneden door een scherp mes!
Wat is een stompe pen?
Geef me een mes. O, ik ga dood
als ik er het mes niet inzet.
- BEGRIFF Hier is een mes!
- GEK 2 O, wat zal ik de inkt opslurpen.
Wat een genot zich te kunnen snijden.
(snijdt zich de keel open; bloed spat in het rond)
- BEGRIFF Niet zo spatten!
- PEER *(angstig)*
Houd hem vast!
- GEK 2 Ja. Hou me vast! Hou de pen vast.
Onthoud dit: Hij leefde en hij stierf
als een vastgehouden pen!

PEER Wie ben ik? Waar ben ik?
Ophouden nu. Ik ben alles
wat jullie willen: kapitalist, Turk, zondaar, trol –
(schreeuwt)
Help mij!
(valt flauw)

BEGRIFF *(met een krans van stro in de hand gaat hij met een sprong schrijlings
op hem zitten)*
Kijk, hoe hij zich in het stof groot houdt.
Helemaal zichzelf! Nu wordt hij gekroond!
(drukt hem d krans op het hoofd en roept)
Lang leve de keizer van het Ik!
Es lebe hoch der grosse Peer.

VIJFDE BEDRIJF

Eerste scène

(Aan boord van een schip in de Noordzee, bij de kust van Noorwegen. Zonsondergang. Stormachtig weer. Peer Gynt een krachtig oud man, haar en baard zilvergrijs, staat achter op het dek. Hij is half als zeeman gekleed, met een jekker en hoge laarzen. Zijn kleren zien er wat versleten en afgedragen uit; hij zelf verweerd en met een hardere uitdrukking op zijn gezicht. De kapitein van het schip aan het roer bij de stuurman)

PEER *(leunt met de armen op de reling en tuurt naar de kust)*

Kijk, daar ligt mijn land – Wouden, gletsjers –
hellingen... bijna onbegaanbaar –
Daarachter liggen bossen, achter die bergtoppen -
De bergen zijn verstandig – die blijven waar ze zijn.

KAPITEIN Twee man aan het roer – lampen uit.

PEER Het waait stevig.

KAPITEIN Er komt storm vannacht.

PEER Kun je vanuit zee de bergkam zien, de Glendanger?

KAPITEIN Nee, die ligt achter de gletsjer.

PEER En de Blaahô?

KAPITEIN Soms. Bij mooi weer.

Bent u daar bekend?

- PEER Toen ik wegtrok uit dit land,
voer ik hier ook langs.
- KAPITEIN Juist, ja.
- PEER *(spuugt en tuurt)*
Zijn we binnen voor het aanbreken van de dag?
- KAPITEIN Als de nacht niet al te bar wordt.
- PEER In het westen broeit wat.
- KAPITEIN Dat doet 't zeker, ja.
- PEER Help me herinneren... als we afrekenen, straks,
ben ik van plan de bemanning iets extra's te geven.
- KAPITEIN Bedankt.....
- PEER O, het zal niet veel zijn.
Ik heb weliswaar goud geld verdiend,
maar ook veel verloren.
Fortuna en ik zijn geen vrienden meer.
- KAPITEIN Vast genoeg om de bemanning tevreden te stellen.
De storm steekt op.
- PEER Heeft één van de mannen het bijzonder nodig?
Ik kijk niet op een paar centen.
- KAPITEIN De kok is er het slecht aan toe.
Hij heeft thuis vrouw en kinderen –
daar heerst bittere armoë.
Als die wat extra's meeneemt is het groot feest.

- PEER Hij is getrouwd?
- KAPITEIN Dat zijn ze allemaal.
- PEER Dus die hebben thuis iemand die op ze wacht.
- KAPITEIN Ja.
- PEER En als ze dan thuis zijn?
- KAPITEIN Ik denk dat de vrouw dan iets lekkers op tafel zet.
- PEER Kaars op tafel?
- KAPITEIN Misschien wel twee... een slokje bij het eten...
- PEER En daarna gezellig bij de kachel,
Kinderen er omheen en een herrie
Zodat niemand kan verstaan wat er gezegd wordt.
- KAPITEIN Is mogelijk. Hangt van uw gulle gave af.
- PEER *(slaat op de reling)*
Niets daarvan. U denkt toch niet
dat ik ga betalen voor andermans kinderen?
Ik heb hard moeten zwoegen om mijn geld te verdienen.
- KAPITEIN Zoals u wilt. Het is uw geld.
- PEER Een borrel kunnen ze krijgen en verder niets.
(De kapitein loop naar het voordek. Het is donker geworden. In de kajuit is licht opgestoken. De zee wordt woelig. Mist en zware wolken)
Kaarsen op tafel... een slokje bij het eten...

Ik zal zorgen dat ze straalbezopen zijn.
 Geen van die kerels komt nuchter aan land.
 Vloeken zullen ze, met de vuisten op tafel slaan,
 zodat hun vrouwen schreeuwend het huis uitvluchten,
 de kinderen erachteraan.. Alle vreugde zal ik doden!
(Het schip slingert hevig; hij wankelt en heeft moeite zich staande te houden)
 De zee gaat tekeer alsof ze er voor betaald wordt.
(luistert)
 Wat was dat voor schreeuw?

WACHT *(vooruit)*

Een wrak aan lei!

KAPITEIN *(midscheeps commanderend)*

Stuurboord! Nu! Dicht voor de wind!

STUURMAN Zijn er mensen op het wrak?

WACHT Ik zie er drie.

PEER Zet een boot uit!...

KAPITEIN Dat is niet te doen bij zo'n hoge zee

PEER Ze roepen weer! - de wind gaat ruimen -
 Kok, durf jij het aan? Ik betaal je...

KOK Al gaf u mij duizend pond.

PEER Honden...Lafbekken. Die mannen
 hebben vrouwen en kinderen thuis.
 Die zitten te wachten.

STUURMAN Geduld is een schone zaak.

KAPITEIN Zandbank! ... Afhouden!

WACHT Het wrak is gezonken.
Weer drie weduwen erbij.

(De storm trekt aan. Peer gaat naar het achterdek)

PEER Er is geen geloof meer onder de mensen.
Geen achting voor de hogere machten
In dit weer is god gevaarlijk.
Het is nu eenmaal riskant om met olifanten te spelen.
Ik heb geen schuld.
Ik kan bewijzen dat ik wilde betalen voor die schipbreukelingen.
Maar wat heb ik daaraan?
Op zee is niemand echt zichzelf.-
Je kunt nog zo'n goed mens zijn,
je zit in de boot met anderen.
Worden die gestraft, dan ga jij ook mee naar de kelder
Mijn fout is dat ik te goed ben geweest.

(De onbekende staat in het donker naast Peer en groet vriendelijk)

ONBEKENDE Goeienavond!

PEER Goeienavond!.....Wie bent u?

ONBEKENDE Ik ben uw medepassagier.

PEER Zo?Ik dacht dat ik de enige was.

ONBEKENDE Dat was dan een foute gedachte.

PEER Vreemd! Hoe komt het dat ik u vanavond voor het eerst zie?

ONLEKENDE Overdag kom ik nooit buiten.

PEER Bent u ziek? U ziet zo wit.

ONBEKENDE Nee dank u, ik voel me uitstekend.

PEER Een zware storm...

ONBEKENDE Ja, gelukkig wel.

PEER Gelukkig?

ONBEKENDE Huizenhoge golven...

Denk eens aan die schepen die vannacht vergaan,

Hoeveel lijken er aan zullen spoelen.

Heeft u al wel eens een aangespoeld lijk gezien?

PEER Hou op!

ONBEKENDE De meeste lijken lachen.

Maar die lach heeft iets geforceerds.

PEER Alstublieft!...

ONBEKENDE Nog één vraag: stel dat we straks lek stoten en zinken...

PEER Denkt u dat we gevaar lopen?

ONBEKENDE Geen idee.... maar stel dat ik blijf drijven en u zinkt...

PEER Ach... onzin. Waarom ik?

ONBEKENDE Ik noem het bij wijze van mogelijkheid.
Vlak voor zijn dood is een mens vrijgevig.

PEER O, geld dus!

ONBEKENDE Nee, geen geld – maar zou u zo goed willen zijn
Om mij, na uw dood, uw kadaver te schenken?

PEER Dat gaat te ver...

ONBEKENDE Alleen maar het stoffelijk overschot, begrijpt u?
Het is voor de wetenschap.

PEER Ik luister niet meer.

ONBEKENDE Denk goed na: deze zaak heeft veel voordelen.
Ik snij uw lichaam open en toon het de mensheid.
Ik ben met name op zoek naar de plek waar dromen zetelen.

PEER Ga weg! U wakkert de storm alleen maar aan.

ONBEKENDE Uw hoofd staat niet erg naar onderhandelen,
maar dat verandert wel.
Als we verdrinken neem ik aan.
Misschien bent u dan in een beter humeur.

(gaat de kajuit in)

PEER Vreemde kerels – die wetenschappers...
Vrijdenkers.
(tegen de stuurman die langskomt)
Zeg, die man, die andere passagier?
Wat is dat voor iemand?

STUURMAN Er is geen andere passagier! Alleen u.

PEER Geen andere...?
Wie ging er dan daarnet de kajuit in?

STUURMAN Ik heb niemand gezien. De scheepshond misschien?

WACHT *(roept)*
Land vooruit!

KAPITEIN Roer naar bakboord!

PEER Mijn koffer! Mijn geld! Breng alles aan dek!

MATROOS Ik heb wel wat anders te doen.

WACHT Boegspriet gebroken...

KAPITEIN bramsteng bij...

STUURMAN Bezaansmast is om.....

WACHT Land vooruit...

KAPITEIN Daar gaan we.....

MATROOS We zijn aan de grond.....

KAPITEIN Alle hens aan dek!

PEER Het was maar gekheid, kapitein, van dat geld.
Beloofd is beloofd, iedereen krijgt zijn geld.
En zeker de kok.

KAPITEIN Reddingsboten uit.

MATROOS Hoofdmast gebroken.

WACHT Man overboord....

STUURMAN De hoofdmast is gebroken...

KAPITEIN Reddingsboten uit aan bakboord.....

WACHT We vergaan....

KAPITEIN We vergaan....

(Het schip vergaat. Geschreeuw. Storm, regen)

Tweede scène

(Aan de kust tussen klippen en branding. Het schip is vergaan. In de mist ziet men onduidelijk een sloep met twee mannen. Door een stortzee slaat de sloep om. Men hoort een kreet; daarna is een poos alles stil. Dan komt de omgekeerde boot aandrijven. Peer duikt op dicht bij een drijvende balk)

PEER Help, help, ik verdrink. God, help me.

(Hij klampt zich vast aan de balk. De kok duikt op aan de andere kant)

KOK Oh lieve god,sta me bij!
Mijn arme kinderen. Red me!

(Hij klampt zich ook vast aan de balk)

PEER Los!

KOK Los!

PEER Laat los! Ik sla!

KOK Ik sla terug!

PEER Ik trap je dood! – Ik verpletter je!
Los zeg ik! – Deze balk houdt geen twee man!

KOK Daarom eraf jij!

PEER Jij eraf!

KOK Dat dacht je!

(Ze vechten. De kok raakt gewond aan een hand. Hij klampt zich vast met de andere)

PEER Weg die hand!

KOK Om Gods wil, denk aan mijn vrouw en kinderen.

PEER Dan heb ik meer recht om te leven, ik héb nog geen kinderen.

KOK Jij hebt al geleefd; ik ben nog jong.

PEER Weg! – Afzinken jij – je bent te zwaar.

KOK Om jou wordt door geen mens getreurd.

(laat los)

Ik verdrink...

PEER *(grijpt hem vast)*

Ik hou je nog wel even vast. Bid gauw het Onze Vader!

KOK Ik weet niet meer...

PEER Het belangrijkste dan maar....schiet op

KOK Geef ons heden...

PEER Sla dat maar over. Alleen het hoognodige.

KOK Geef ons heden.....

PEER 't Is wel te merken dat je kok was. Tot het laatst toe...

(laat hem glippen)

Kok *(zinkend)*
Geef ons heden ons
(zinkt weg)

PEER Amen. Je was en bleef tot het einde toe jezelf.
(hijst zich op de balk)
Zolang er leven is, is er hoop.

(De onbekende duikt op)

ONBEKENDE Goeiemorgen!

PEER Hoei!

ONBEKENDE Het doet me plezier dat ik u gevonden heb.

PEER Los...los. Er is maar plaats voor één.

ONBEKENDE Ik zwem wel met mijn linker been.
Ik houd me drijvend met de top van mijn vinger.
Maar à propos, hoe zit het met uw lijk?

PEER Houd je mond!

ONBEKENDE Zoals u wilt.

(Zwijgen)

PEER Wat is er?

ONBEKENDE Ik hou mijn mond.

PEER Zeg wat!

ONBEKENDE Heeft u zich ooit om een medemens bekommerd?

PEER Ziet u niet dat dat te laat is. Ik ben aan het verdrinken...

ONBEKENDE U heeft steeds volgehouden dat u zichzelf bent gebleven.

PEER Jazeker!

ONBEKENDE Wat bedoelt u daarmee?

PEER Dat ik niet wil sterven.

ONBEKENDE Wees maar gerust. U heeft geluk,
U sterft niet midden in het stuk.

(Hij verdwijnt)

Derde scène

(Kerkhof. Doodsklokken. Een vers gedolven graf. In de verte een openbare verkoping)

PEER Vooruit of terug, het is even lang,
erin of eruit, 't is eenzelfde gang!
Wat zei de Kromme ook alweer? Ga eromheen!
(kijkt in het open graf)
Dat lijkt me ook beter.
(leest een van de graflinten)
Ingrid van Haagstee – een leven vol liefde...
't Is een mooi christelijk gebruik
om positief op een leven terug te kijken.
(haalt een fles drank tevoorschijn, drinkt)
Proost!... Alle leed op zijn tijd.
Dat het voor mij nog maar even mag duren.

(Lawaai. Vrolijk gelach. Een groepje dorpingen komt op, waaronder een Vrouw-in-de-rouw, Man, Man-in-de-rouw (Aslak) en Die-in-het-grijs (Mads) op, met kennelijk pas gekochte spullen)

VROUW Proost vreemdeling! Je bent te laat.
Er is alleen nog rommel over.

PEER Het gaat er nogal vrolijk aan toe.

VROUW Een openbare verkoping. – De bruid
is de wormenkast ingeschoven.
Kunnen de wormen van haar genieten. –

PEER Wat bij de bruiloft van waarde is,
blijkt op de begrafenis vaak rommel. Proost!

- VROUW Alle liedjes eindigen eender.
- ASLAK *(met een gietlepel)*
Kijk 's wat ik heb gekocht!
Hierin goot Peer Gynt zijn zilveren knopen.
- PEER Peer Gynt? Wie was dat?
- ASLAK Die heeft nog met de bruid gevreeën,
Waar nu door de wormen om gevochten wordt.
- PEER Ingrid?
- ASLAK Hij is mij bijna nog aangetrouwd.
- MADS Mij ook bijna. Of ben je zo dronken
Dat je dat niet meer weet?
- ASLAK Weet je die schuur nog Mads, op Haagstee?
- MADS Ja. Jij bent nooit erg kieskeurig geweest.
- ASLAK Als ze nou maar niet vreemd gaat met de dood.
Op ons zwagerschap! Proost!
- PEER Zo ontmoet je nog eens iemand.
- ASLAK *(tegen Mads)*
Wat heb jij?
- MADS Dit is het rendier waarop Peer Gynt
Over de bergkam, de Glendanger heeft gereden.
En hier, Aslak, heb je die hamer...
Daar heb je die noot mee gekraakt.

- MAN *(met lege handen)*
En dit Mads. Dit is de hoed die onzichtbaar maakt.
Daarmee vloog Peer met Ingrid door de lucht.
- PEER
Geef mij eens wat brandewijn!
Ik heb ook nog wat oude rommel om te veilen!
- MAN
Wat dan?
- PEER
Ik heb een kasteel. Wie?
- MAN
Voor een oude knoop.
- PEER
Mijn vurige zwarte hengst dan –
Die kan draven! Zo hard als...
Als Peer Gynt kon liegen.
- ASLAK
Nog meer?
- PEER
Een droom - over een kerkboek –
- MADS
Hou jij je dromen maar.
- PEER
Mijn keizerrijk!
Hier! Voor niets. Vecht er maar om!
- MAN
Is er een kroon bij?
- PEER
Krijg je erbij. Net als - hier -
een profetenbaard, een windei..
Alles te geef voor wie mij vertelt wie Peer Gynt is!
- MAN
Ze zeggen: een afschuwelijk slecht dichter.

- PEER Een dichter?
- MAN Zeggen ze. Hij deed bij alles
wat groots en geweldig was,
alsof *hij* het had gedaan.
- PEER En waar is hij nu?
- ASLAK Weggetrokken over zee. Naar een ver, vreemd land.
- MADS Het is hem slecht vergaan, wat viel te verwachten.
Jaren geleden hebben ze hem opgehangen.
- PEER Opgehangen? Ja, juist – dat dacht ik wel.
Peer is tot het laatst zichzelf gebleven.
Gegroet.

Vierde scène

(Pingsteravond. Een bos. Op de achtergrond een hut met een rendiergewei boven de gevel. Peer Gynt heeft een paar wilde uien gevonden.)

PEER Als ik doodga – en daar zal het toch ooit van moeten komen,
 dan kruip ik onder een omgewaaide boom,
 bedek me als een beer, met bladeren
 en snij in de bast met grote letters:
 - Hier rust Peer Gynt
 keizer van alle dieren.
 (lacht)
 - Idioot!
 Je bent geen keizer, je bent een ui.
 Ik zal je eens schillen, waarde Peer.
 En het helpt je niets of je schreeuwt of huilt.
 (neemt een ui en schilt deze laag voor laag)
 Dit is de gehavende buitenste huid,
 de schipbreukeling op een balk op zee.
 Dit de passagiershuid – schraal en dun...
 heeft qua smaak wel iets weg van Peer Gynt.
 Daaronder het Ik van de gouddelver...
 Alleen is het sap eruit... als het er ooit in heeft gezeten.
 Daaronder: dat lijkt wel een kroon... nee... dank je!
 Kunnen we zonder plichtplegingen weggooien...
 Hier, het gesticht van gekken, en hier,
 de oudheidkundige, de wetenschapper.
 Deze schil is de profeet, vers en sappig;
 een eerlijk man zou er tranen van in zijn ogen krijgen.
 Deze schil, deze slappe, weke laag,
 is het heerschap dat lekker en lui heeft geleefd.
 Wat daaronder zit... lijkt wel ziek...
 het heeft zwarte strepen...

kan zowel duiden op priesters als op negers.

(verwijdert verscheidene lagen tegelijk)

Wat een hoop lagen!

Zijn we nu nog niet bij de kern?

Nee hoor. Tot het allerbinnenste

zijn het allemaal huidjes... steeds kleiner en kleiner.

(gooit de rest weg)

Geestig... het leven!

Het speelt je kaarten in handen

maar als je ze probeert te spelen,

zijn het plotseling andere,

of zijn ze opeens verdwenen.

Het leven heeft een vos achter de oren...

(Dan hoort Peer zingen)

SOLVEY *(zingt)*

De winter, de lente, ze gaan gauw voorbij,

De zomer, de herfst, getij na getij,

Maar eens zul jij komen, want God zij geloofd,

Ik zal op je wachten, dat heb ik beloofd.

God zal je bewaren, waarheen je ook gaat,

Want jij bent de liefste voor mij die bestaat.

Ik zal hier op je wachten van jaar tot jaar

En wacht jij hierboven, dan vind ik je daar.

(Peer staat doodstil en wordt lijkbleek)

PEER Zij bleef mij trouw... ik ben haar vergeten...

Zij bleef behouden... ik ging verloren...

En dat is nooit meer over te doen!

Hier lag mijn keizerrijk!

(Hij loopt het bos in)

Vijfde scène

(Nacht. Pijnbos. Een bosbrand heeft gewoed. Verkoolde boomstammen, mijlenver. Witte nevels hangen boven de bosgrond. Peer rent door het bos.)

STEM INGRID Draag jij een kerkboek bij je? Kun jij blozen?
 Kun jij weigeren als ik je iets vraag?
 Word ik er ook maar een haar beter van als ik naar je kijk?
 Nou, wat blijft er dan nog over?

PEER Rotte bladeren. Lig maar stil.
 Jullie kunnen nog tot mest dienen.

STEM AASE Bah, wat een menner!
 We zijn omgeslagen, ik ben uit de slee gevallen.
 Ik ben helemaal onder gesneeuwd.
 De hele rit is mislukt.
 Waar is nu dat Soria-Moria-slot van jou, Peer?

STEM SOLVEY Als de klok twaalf slaat, en iedereen slaapt,
 verschijn ik aan je bed. Naakt.
 Als je geblaas en gesis hoort, denk dan niet:
 o, dat is zeker de kat, want dat ben ik dan.
 Ik tap je bloed af.

(Peer schudt de gedachten van zich af)

Zesde scène

(Een ander gedeelte van het bos. De Knopengieter, met een gereedschapskist en een grote gietlepel op)

KNOPENGIETER Goeienavond.

PEER Van hetzelfde. Excuseer, maar ik heb nogal haast.

KNOPENGIETER En waarheen gaat de reis?

PEER Naar het kerkhof.

KNOPENGIETER Ik zie niet zo goed, maar heet u misschien Peer?

PEER Peer Gynt, ja.

KNOPENGIETER Dat noem ik nou geluk hebben.
Die moet ik juist vandaag halen.

PEER Moet wat?

KNOPENGIETER *(wijst op zijn gietlepel)*
Ik ben knopengieter. En jij moet hierin.

PEER Waarom?

KNOPENGIETER Om te worden omgesmolten.

PEER Omgesmolten?

KNOPENGIETER Je graf is gegraven, je kist staat klaar.
Je lichaam is voor de wormen bestemd,
maar ik heb opdracht om je ziel te halen.

- PEER Alles liever dan dat! Laat mij maar ouderwets
branden in de hel. Honderd jaar als het moet.
- KNOPENGIETER Luister, we hebben allebei haast.
Jij bent gewoon een middelmatig zondaar.
Voor de hel moet je meer doen
Dan wat in de vuiligheid peuren;
Echte zonde vereist kracht, ernst.
Nee Peer, de hel is niet voor prutsers.
- PEER Dan kan ik zeker wel gaan?
- KNOPENGIETER Jij blijft hier!
Niet zwaar genoeg voor de hel,
niet licht genoeg voor de hemel,
dan blijft alleen de lepel over –
jij wordt omgesmolten.
- PEER Mezelf opgeven? Mezelf oplossen?
Opgaan in een vreemde klomp zonder naam?
Alles liever dan dat.
- KNOPENGIETER Maar beste Peer, jij bent nooit jezelf geweest.
Wat maakt het uit als jij wordt omgesmolten?
- PEER Ik nooit mezelf geweest?
Als je mijn hart en nieren doorzoekt
Dan vind je daar Peer, Peer, en nog eens Peer.
- KNOPENGIETER Het staat hier toch duidelijk: Peer Gynt halen.
Hij heeft zijn levensbestemming gemist,
gaat als mislukt de gietlepel in.

- PEER Staat daar werkelijk Peer?
Was het niet mijn vader of grootvader?
- KNOPENGIETER Die zijn allang omgesmolten.
Het staat hier. Zwart op wit.
- PEER Maar geef me dan in elk geval wat tijd.
- KNOPENGIETER Om wat te doen?
- PEER Om te bewijzen dat ik mijn hele leven mezelf ben geweest.
- KNOPENGIETER Bewijzen? Hoe?
- PEER Getuigen, verklaringen...
- KNOPENGIETER Ik vrees dat mijn Meester die niet erkent.
- PEER Dat is dan van later zorg.
- KNOPENGIETER We spreken elkaar bij de volgende kruisweg.

(Peer Gynt rent weg)

Zevende scène

(Ergens anders in het bos)

PEER Een getuige, een getuige... waar vind ik een getuige?
(Een kromgebogen, oude man met een stok in de hand en een zak op zijn rug, sukkelend op)

DE OUDE Een aalmoes...!

PEER Het spijt me. Ik heb geen geld.

DE OUDE Nee maar... Prins Peer! Herken je me niet meer?

PEER Ben jij...?

DE OUDE De trollenkoning, ja!
Ik ben er slecht aan toe, Peer.

PEER Geruïneerd?

DE OUDE Uitgekleed tot op het bot.

PEER Ik zit ook in een heel moeilijk parket.
Herinner jij je nog dat toen ik om je dochter kwam,
jullie mij een snee in mijn linkeroog wilden geven,
om mij het zicht te benemen,
en op die manier van Peer Gynt een trol te maken?
Wat deed ik toen? Ik verzette mij toch?...
deed afstand van macht, eer en liefde,
alleen om mezelf te kunnen zijn.
Wil je dat voor mij getuigen?

DE OUDE Je dwingt mij te liegen.

PEER Hoe bedoel je?

DE OUDE Je hebt je een staart aan laten binden,
je hebt van onze goudgele mede gedronken.

PEER Ja. Maar toen het erop aan kwam...

DE OUDE ... heb je onze filosofie overgenomen.

PEER Filosofie?

DE OUDE Dat wat trollen onderscheidt van mensen:
wees jezelf genoeg! Je hele leven
heb je volgens dat principe gehandeld.

PEER Ik?

DE OUDE In wezen leefde jij als een trol.
Het hielp je vooruit, je werd een welgesteld man...

PEER Ik een trol? Een egoïst? – Onzin!

DE OUDE Bij trollen komt het niet zozeer op de staart aan,
als hij er van binnen maar op lijkt.

PEER Wat moet ik doen?

DE OUDE Ga aan het toneel.
Er is daar grote behoefte
aan mensen met fantasie.

PEER Kondig mijn komst maar vast aan.
(Peer rent weg)

Achtste scène

(Nog verder in het bos)

PEER Ik hou me maar vast aan het troostrijke:
Zolang er leven is, is er hoop.

(Een mager persoon in een hoog opgenomen priesterkleed, komt met een vogelnet snel op)

PEER Hé daar! Eerwaarde... Al wat gevangen?

MAGERE Zielen laten zich niet makkelijk verschalken.

PEER Mag ik een eindje met u oplopen?

MAGERE Gezelschap is altijd welkom.

PEER Weet u, ik ben altijd fatsoenlijk geweest
en... wat heeft u een merkwaardige nagels!
En die hoof, is die echt?

MAGERE Natuurlijk.

PEER Ik had durven zweren dat u priester was.
Gôh, dus ik heb de eer... Wel, beter is best.
Kun je bij de koning terecht... laat dan de lakei staan.

MAGERE We hebben te kampen me tegenvallende omzetten.
De meesten komen tegenwoordig in de gietlepel terecht.

PEER U bent waarschijnlijk de enige die mij kan redden.

- MAGERE Dat hoor ik niet vaak.
 Waarmee kan ik u van dienst zijn?
- PEER Ik zou graag bij u reserveren. Niet nu natuurlijk,
 maar als de gelegenheid zich aandient;
 een soort recht van toegang.
- MAGERE Een warme kamer?
- PEER Niet al te warm. Liefst met de toezegging
 dat ik dat ik na een poosje weer weg mag.
- MAGERE U komt in aanmerking, denkt u?
- PEER Ik heb genoeg gezondigd dacht ik zo.
 Ik heb in negers gehandeld...
 heb afgodsbeelden naar China verscheept,
 wapenhandel, bruidroof...
- MAGERE Dat is alles?
- PEER Ik was een valse profeet.
- MAGERE Wie niet?
- PEER Half door mij is de kok verdronken.
- MAGERE Half, half! Altijd alles half!
 Met alle respect meneer,
 Maar het vuur is voor u een te grote eer.
 Maakt u zich maar vertrouwd
 met het idee van de gietlepel.

Negende scène

(Weer wat verderop in het bos. De Onbekende met een oud fotoapparaat op)

ONBEKENDE Daar zijn we weer.

PEER Wat doet u daar?

ONBEKENDE Ik fotografeer. U weet dat men onlangs
een methode heeft uitgevonden
om portretten te maken met behulp van de zon?
De fotografie. Daarmee kun je
positieve en negatieve afbeeldingen maken;
beide zijn net zoveel waard.
Alleen zijn licht en donker omgekeerd.
Heeft de ziel tijdens de levenswandel
een negatief beeld opgeleverd.
Dan hoeft niet ogenblikkelijk de film wegge gooid.
Men hoeft hem alleen maar naar mij te brengen.
Ik stoom, ik baad, ik brand en ik poets met zwavel
en meer van dat soort ingrediënten
tot het gewenste beeld verschijnt.

PEER Kunt u van mij een foto maken?
Om te bewijzen dat ik echt besta?

ONBEKENDE Natuurlijk.
(Hij maakt een foto)
Nu komt heel langzaam,
na 't bad in de ontwikkelaar
het beeld op. Zo – nu is het klaar.
Voortaan bewijst ons deze plaat
of dit theater echt bestaat.

(Hij bekijkt de foto)

Hé! Zit er misschien stof op de lens?

PEER Hoezo?

ONBEKENDE Er staat niets op.
U hebt zichzelf kennelijk uitgewist.
Ja, dan helpen geen zwavel en kaliloog meer,
dan is er maar één conclusie:
u bent er niet, u heeft niets meer te verwachten.

PEER Maar ik besta toch?
(Hij huivert, schreeuwt het dan uit)
Is er dan niemand - niemand –
die getuigen kan dat ik besta?
(Peer loopt verder de nevels in)
Is hier iemand?
(Hij wordt kalmer)
... onzegbaar arm terugvallen
in de nevelen van het niets...
O, aarde, wees niet boos dat ik,
zonder enig nut, op je liep.
Nog eenmaal wil ik de bergkam op.
Nog eenmaal wil ik de zon zien opgaan,
wil ik mij moe staren op het beloofde land,
in een onstuimige sneeuwlawine mijn dood vinden.
Daar kan men dan schrijven:
'Hier ligt niemand begraven.'

*(Gezang van kerkgangers. Peer schrikt, wil vluchten. De
Onbekende af, de Knopengieter duikt weer op)*

KNOPENGIETER Je tijd is om.

PEER Ja. 't Is voorbij. De uil ruikt zijn prooi.
Hoor je dat schreeuwen?

KNOPENGIETER Ik hoor alleen muziek.

PEER Wat is dat voor geluid? ...Er zingt iemand... een vrouw –
Solvey.

KNOPENGIETER Wil je nog wat regelen?

PEER Ga weg jij! Al was je lepel zo groot als een kist,
dan was hij nog te klein voor mijn zonden.

KNOPENGIETER Ik zie je nog wel...

*(De Knopengieter af. Peer loopt op de hut van Solvey af,
aarzelt)*

PEER Vooruit of terug, het duurt even lang,
erin of eruit, 't is eenzelfde gang!
(doet een paar stappen)
Er omheen, zei de Kromme!
(hoort het zingen in de hut)
Nee, deze keer er dwars doorheen,
hoe moeilijk het ook is.

*(Op dat moment verschijnt Solvey, gekleed voor de kerk, het
kerkboek in haar zakdoek gewikkeld; stok in de hand)*

SOLVEY Daar ben je! God zij geloofd!

PEER Ik was lang onderweg.

SOLVEY Je bent er. Dat is het voornaamste.

- PEER Ik heb je veel verdriet bezorgd.
- SOLVEY Door jou werd mijn leven een mooi lied.
- PEER Ik heb mijn leven verspeeld,
heb gezocht naar wie ik was,
maar heb niemand gevonden.
Weet jij waar Peer geweest is al die tijd?
- SOLVEY In mijn gedachten.
- PEER Zoals God mij gewild en gedacht had?
- SOLVEY Jij was in mijn geloof,
in mijn hoop en mijn liefde.
Jij hebt mijn leven inhoud gegeven.
- PEER Vergeef me - Solvey –
(Hij valt neer)
- SOLVEY Ik heb je niets te vergeven.
Je was wie je was,
een dromer, een zoeker...

(Een lichtglans glijdt over Peer heen, hij roept:)
- PEER Vormloos...
- SOLVEY Jij hebt mijn leven gevuld met jouw beeld.
- PEER Ik ben niemand – verberg mij.

(Hij klampt zich aan haar vast, verbergt zijn gezicht in haar schoot. Zwijgen. De zon komt op.)

SOLVEY

Slaap maar mijn jongen!

Wees niet bang.

Slaap en droom maar!

Rij over de bergen,

zwoeg niet meer,

maar droom...

jij, die een leven lang speelde.

STEM KNOPENGIETER

Wij zien elkaar bij de laatste kruisweg, Peer!

SOLVEY

(zingt luider in het licht van de dag)

Ik zal je wiegen – ik zal waken.

Slaap en droom maar, mijn liefste!